

Republic of Namibia

MINISTRY OF EDUCATION, ARTS AND CULTURE

JUNIOR SECONDARY PHASE

**KHOEKHOEGOWAB
FIRST LANGUAGE SYLLABUS
GRADES 8 AND 9**

**For implementation:
Grade 8 in 2017
and
Grade 9 in 2018**

Ministry of Education, Arts And Culture
National Institute for Educational Development (NIED)
Private Bag 2034
Okahandja
Namibia

© Copyright NIED, Ministry of Education, 2016
Khoekhoegowab First Language Syllabus Grade 8 & 9

ISBN: 978-99916-66-48-8

Printed by NIED
Website: <http://www.nied.edu.na>

Publication date: March 2016

!KHŌ+GĀB

1	#Gae#gui#gās	1
2	!Khō#gāllgui!āb	1
3	!Gūbadi	1
4	Hoana !khō#gā hā !gau!nās	1
5	!Gaellaredi nau !khā!khā!āgu tsī hoaraga !khā!khā!khō#gāb di !khaidi !kha	2
6	!Gau!nās tsī !khā!khāsens dī!gaugu	4
7	!Harib lams di !khāsigu	6
8	!Khō!namis !khā!khāsens !khō#gāb dis	7
9	!Khā!khāsens !khō#gāb	8
9.1	#Gae#gui#gās !khā!khāsens !khō#gāb !nās	8
9.2	Hoa!nā-aixa tsī lō-aixa !gūbadi	9
9.2.1	!Gās tsī !hoas	8
9.2.2	Khomais tsī xoas	12
9.2.3	Gowa#ans tsī mīdī!uib	17
10	!Hara!āis	20
10.1	Garu a !hara!āis	20
10.2	#Nuwis tsī !khō!namis !hara!āis	20
10.3	!Aposa tama hā tsī !aposa dī!gaugu	20
10.4	Kō!gās !gau!nās tsī !khā!khāsens dis.....	21
10.5	!Aposa #an#ui!khaidi ai !gao!gaosa xratgu	21
10.6	Xratgu !gora#gās	21
10.7	!Hara!āisa dī tsī xoamāis	22
10.8	!Hara!āis !gūbadi	22
10.9	Garu a !hara!āis: khoratuisa daollgaudi	23
10.10	Kurib lams di !āidi: khoratuisa daollgaudi	25
10.11	#Nūi!kharus !gōagu	26
10.12	!Āilgora!gās daollgaub	27
10.13	!Hara!āis kō!gā #hawegu	27
A	#Ākhaob: Mīdī!uib	28
B	#Ākhaob: !Hara!āis !Gōagu #Haweb: Khoekhoegowab Xrat 8s tsī 9s	30
C – G	#Ākhaob: !Hara!āis kō!gā#hawegu	31
H	#Ākhaob: !Hara!āis !Gōa#haweb	37

1 #Gae#gui#gās

Nē !khā!khā#gāekhāib ge #āibasenhe ra !khā!khāsens tsī !hara!āis Khoekhoegowab #Guro Gowab Junior Sekondere (#Amlgapi) !harib diba ra xoa!gā!gā. !Khā!khā!āb aseeb ge Khoekhoegowab !khā!khā#gāekhāiba *Gowa#anōa!nās tsī Xoa#ans* !harib !khā!khāsens dib !nā !khā!khā!khō#gāb !nā ra !nā.

2 !Khō#gāl#gui!āb

Khoekhoegowab !nā !khā!khāsens tsī omkhāisens ge #hā#hāsaba !khā!khāsenaona hō!āsens, !gāi lgaub !nā !gawā!sens tsī lō-aisa !lisisa #gui !hao!nāsigu hā!nā !hūhāsib !nā omkhāis !aroma. !Hao!nāsib tsī !haosi !naetigu ge gowab !kha ra !gūllare, tsin ge !khā!khāsenaona !nās !kha !lgūsi gowab di !hao!nāsiba omkhāisa nī !nāu!ā, tsī !nāsa nau !hao!nāsigu !kha !gopelnōs !aroma !gao!gaob ase nī sisenū. !lin ge !nās !kha !gōa!gāsa !kharaga !gaugu #an tsī hō!ādi tsī !gaellaredi di amasiba nī !nāu!ā tsī omkhāi, tsī !khā !laeb ai !gam !gōa!gāsa !lin di #hunuma !likhoesis tsī ū!oasa tanisen!gaugu nī hōbasen.

Sada #guro gowab, Khoekhoegowaba #hanullī gowab, !Apa!aob !kha !khā!khāsenaona !ares ge !gamgowaxasiba nī hui!nā, tsī di ge ōa!nāde ra !lgau !gāi !gaellares !gamgowaxasib tsī #ansomkhāisens hāra !laegu hāsa. Hoa gowakha !nā !gaisa !khāsiga ūhās ge hoa!nā-aixase !nāsa !lgau!nās di !gāi!gāga sī!nāsa ra !aroma. !Khā!khāsenaon ge !Apa!aoba !nāsa !haesib tsī !gāi sisen#uib !kha nī !khā!khāsen, !lin ga !lgūsi gowab di !khāsiga !khōmāi tsī omkhāio.

!Ō-aisa #anai!khais #guro gowaba !khā!khāsens dis ge xoa#ansa !khā!khāsens !nā !goe. Xoa#ans ge #an tsī hō!ādi khoen !nā !hao!nāsib din dide !lgau#ui, tsī xoa#ansa !khā!khāsens ge !khā!khāsenaona nī !khā kaiba in #ans tsī !khoab khomais ra māb kōse #gāsoasa hō. !Nā !laeb #ūb ai nī !līna hui in !nāu!ā mātīb gowaba ra sisen !khaisa, tsī mātīb ra sisenūhesa lō-aisa #āibasendi tsī sisen#uigu !aromasa.

3 !Gūbadi

!Gūbadi #guro gowaba !khā!khās didi ge nī:

- !gailgai!nā !gāi #āilgauba gowab !oagu tsī omkhāi !gōa!gās #ū#ūxasib gowab tsī !lib xoa#ans #ama;
- !gāi!gāi!nā !khāsiba !aromadi ai gowaba sisenūs !nā, in !khā!khāsenaona !gāi!gāb !kha !āllāsen !gubis !auga hā !hūbaib !kha;
- !gailgai!nā #nuwillkhāsiba gowaba !āisen rase sisenūs tsī #āilgauga !khawa #āi-unus !kha; tsī
- !gailgai!nā !khā!khāsenaona in !gora!gā rase #āisa mātīb ra gowaba lō-aisa sisen#uib tsī #āibasendi !aroma sisenūhe !gauba, xoa#ans tsī #ansa !khō#gā hā !ādi tsī !hoagowab !nā;
- !gailgai!nā !khā!khāsenaon di !hō!āsens tsī !nāu!ās #ūsigu, ū!oasa tanisen!gaugu tsī #gomdi naun dina, #gui gowan tsī !hao!nāsiga ūhā !hūhāsib !nā;
- !aro!nā nau !khā!khā!āgu !khā!khāsenaon diga, !lin di #āilgaugu, oresa !gomsina hōbas tsī !nāu#harugus !khāsigu tsīna omkhāis !kha, hīa nau !khā!khā!āgu !nā ra sisenxa kaihega.

4 Hoana !khō#gā hā !gau!nās

Hoana !Khō#gā hā !Gau!nās ge a mā !guilguibe !gōa-i hoa-i di #hanu tsī !haos tamas ka io !ā !khā hoa loasa saogugu tsī loabadi !gau!nās ra !naetisa skolgu !nā māna. Nēs ge !gaolguibe hā !gao!gaob #khā!nāsa mās tsī #an!gās !kharagagusib hīa hoa !gōan !laegu ra hōheb dis tsī hoa !nōa-aixūn !khā!khāsens daob !nā māna ra dībē. !Oro !gōab !khā!khāsenaon ge lō-aisa !gau!nās #hāsigu, hui!nāxūn tamas ka io !haralāis !kha !guilguibese #āisa nī #nūi-aihe. !Nin ge sorosi#hanixūna ūhā hīa !nāu!āb, !khā!khāsens tsī hō!āsensa #hani tamana aillgause mūs, !nāus tsī sorosi !goa#uide ūhāna. #Guro gowab !gau!nā-ao-i #Amlgapi (Junior) !Harib di-i ge !nā-amaga nī dītsā !nubusina ūhā !khā!khāsenaon-e !khō#gāsa, nē !khā!khā#gāekhāiba !nā !khā!khāsenaon-i di #hāsigu !oa !gorasa !gau!nā!gaugu tsī huisenūxūn !nā-ū #hābasa i a khami unus !kha, !nā *!Khā!khā!khō#gāb !Amlareb Hoana !Khō#gā hā !Gau!nās dib: #Āllareb !hūb !Khā!khā!khō#gāb !Gao!gao !Gau!nās dib (2014)* !nā i māsē. Nē unus !hara!āis dis lō-aisa !gau!nās #hāsiga ūhā !khā!khāsenaon dis ge *!Om#khanis !Gubidi !aroma (2014 – 2016)* hīa ge

Direktorats !Hüb !Âidi tsî !Hara!âidi dis (DNEAs) xa mā+uihes !nâ i xoallguisase nî dihe. Nê !om+khanis !nâ xoallguisa ū!oasa !khaidi ge !augaba xu ra dihe !âidi !aroma lgui hâ tama hâ, xawe hoa !khă!khāsenaon ai nî sisenxa Xrat 1sa xu 12s kōse.

!Khă!khāsenaon hîa lgaisa !nubusina ūhân tsî !naetisa skolga !haosa xu domdore !loan ge !lîn di #hāsib !oa !khă!khāsensa #khâ!nās !khaidi, huirilkhaidi tamas ka io lō-aisa skolgu !nâ nî ū+gāhe, !lîn nî !khawa !naetisa skola i !khā i kao !hao !khās kōse.

!Khă!khāsens !khō+gāb nê Khoekhoegowab !khă!khā+gaekhâib dib ge hoa surikha ra i !khā kaiba i kha lguitikōse !hao, tsî ra mā-am surib mû+gālgangu nî !hoa+amhe !khaisa, aorekhoegu tsî tarekhoedi di mû+gālgangu ū!oasa tanisenlgangu #ama hāgu tsîn !khō+gāsase. Suri#nao+nūilkhās #ama hâ #ansa khuis, mâtî di #hanimāide surib lguitikōsib ai hās tsî mâtib nî surib di lguitikōsiba hoa !harigu ūib digu ai aimāihe !khaisa gowalihesa. !Gau!nâ-aon ge !huru!â!hursu sisenū !khā suri#nao+naohesa !gau!uis !aroma, tsî !khă!khāsenaona !gau!nâ !khā mâtin nî !âde !oe!â tsî #an+uisa suri#nao+nūilkhāsa xu di a !norasasa.

5 !Gaelares nau !khă!khā!lāgu tsî hoa !khă!khă!khō+gāb !nâ hōhesa !khaidi !kha hās

Hoa !khă!khă!khō+gāb !nâ hōhesa !khă!khă!âdi !kha !gaelaresa nî ūhâ, aillgause #namipeb !gau!nās, #urusib (aillg. HIVs tsî AIDS), khoesi #hanugu tsî !aesigaosis, #ans tsî !nâ!harugus texnoloxib tsî daob !norasasib tsîna. Nê !khaidi ge #hanusi !khă!khă!khō+gāb !nâ ge #gāxa-ūhe, mās hoas lō-aisa !khô!khōsasigu tsî !goa+uide Namibiab di !hūhāsiga !khō+gāba hâ amaga. Nê !khaidi ge hoa !harigu tsî hoa !khă!khă!lāgu !nâ nî gowalihe. Hoa !khă!khāsenaon ge nî:

- !nâ!â !khō+gāb nê !khô!khōsasigu tsî !goa+uidi diba;
- #an mās sisen+uiban nî sada di !hūhāsib tsî !lîb di ūilgaub māsib ai nēsi tsî !goaxa !aeb ai ūhāsa;
- !nâ!â mâtin nî nê !khô!khōsasib tsî !goa+uina !hūb !nâ tsî !hūbaib ai gowalihe !khaisa;
- !nâ!â mâtin !âsa !huru !khā !khaisa nê !khô!khōsasigu tsî !goa+uide gowalis !nâ !lîn di skoli tsî !hūhāsib !nâ.

Dana !khô!khōsasib tsî !goa+uidi ge sao ran ase ge #gai+nūilkhāhe:

- !Khô!khōsasib tsî !goa+uidi sada nî sada ga sada !aub !urudi tsî !luiga !ûi!gâ tsî #hanuse #gae+gui tama io !oadi
- !Khô!khōsasib tsî !goa+uidi sada nî !oadi HIVs tsî AIDS xa ra !aromahedi.
- !Khô!khōsasib tsî !goa+uidi sada nî !oadi #urusiba ra tsâ!khā !gomsin hîa #namipeba luriluris, #khawusa draindi māsib tsî lapob xa ra !aromahen.
- !Khô!khōsasib tsî !goa+uidi !aesigaosis tsî !hūhāsib māl!aposa a tsâ!khā !khādi hîa ra lguitikō-olnāsib tsî #gae+guilgaub hîa #hanugu tsî !reamxasigu tsîna ra mû!haran xa !aromahedi.
- !Khô!khōsasib tsî !goa+uidi sada nî !oadi #khabusa !nâ!namxasib daob !norasasib !garagu xa ra !aromahese.
- !Khô!khōsasib tsî !goa+uidi sada nî !oadi lgui !hūbai kais !gomsin xa !aromahe hāse.

Sao ra tafeli !nâ mās aollguigu ge ra dîtsâ-ūhe !gau!nâ-aona daollgausa !nâ hoa !khă!khă!lāgu !nâ ra hōhe !hōga #gâ!nāgu kai !lîn di tsêkorobe gowaba !khă!khās !nâ. !Gau!nâ-aon ge !lîn di #hunuma #â!am!khaidi tsî !laxasina laro !khā tamas ka io nēna unu !khā !gōan hâ ai !harib tsî !gâ!gâibasens ai !gao!gaosase.

Hoaraga !khō+gāb !nā hōhesa !khais	!Āi!am!khais	!Āxasin mā !khāsib hoab !aroma			
		!Gās	!Hoas	Khomais	Xoas
HIVs tsī AIDS	!Gāi mû+uib lkha HIVs tsī AIDS lkha ūis !Hīhesa !lkhaes - Khoesi #Hanugu !nān #hisan tsī tsā!khāhe hān digu	!gā !ās !ga tsī !eream ama a/amatama dide !gā #ans hīa videob/!gae#hōa s HIVsa ūhā khoen dib/dis !ga, î !homal!homasa #āibasenga ai#homi	- dī!nā - !ās di #urusib māsisa-e HIVs tsī AIDS #ama, !haolhao #ansa (!gubis !āxasin) #gaenam!gāgu - !gāi i asa HIVs di māsiba #ansa	!naikhomai khomai!āsa !lkhaes di māsigu #ama #ansa tani!kharus: !hū#haweb khoen di !gōab dib – ūib !āubasens !kharaga !kharigu digu Namibiab !nā	- xoamāi #ans hīa ge !hoas di !āxasib !nā !haolhaohesa tafeli/kart ai !lgau#ui#hawegu !lkhaebasens di haisi-amde ūhā gu !eream dide #hōa#gares !lgam!lares/CDb ai tsī ama !khaide !khō#gā !am!laresa xoa
#Namipeb !gau!nās	- Tarena sada #namipeba ra kuru#ui !Hanagu tsī #gam#gamsens !Au!ūi!gās - Hai#gātsēs	!gā !ās !ga tsī māsisaogu-unu #ans hīa #khanirogu ai a māsasa	!hoa#harugu-ū !au!ūi!gās #anse-e tamās ka io !au!ūi-ao-i lkha - ai#homi !hoa!ās, gowā!s tamās ka io #gaenam!gā-gusa, aillg. !lgam-i/!ān!gaiba sās; lurilurisa !lkhaes	- khomai khomai!āsa, aillg. haina skol!hūs ai !hanas !guirō mīn hīa !khā#āibasensa ūhāna !āsa ra khomaise	!gōa!gās sī#khanisa xoa !ā!khōmāi-aob !ga hīa ge haina Hai#gātsēs ai !hanas !nā skoli tawa gere !haob lī
Khoen !Gau!nās	- Namibiab khoen tamās ka io !haodi - Namibiab di !gellāeb di !nae!khais - ūilgaub sada !hūb/!ādi !nā	!gā !ās ūilgaugu #ama ra !gūs !ga tsī #hanu !ereamde sao !gā #ans hīa ra khoen di larosens tsī ūillāeb !āubasens hīa Namibiab !nā hās !ga tsī !khā!āis di dide !eream	!hoa#am: Namibiab di !gellāeb !nae!khais: khoen hīa ge sisen#uibā Namibiab di !nae!khais ai ūhā īn. #gaenam!gāgu: Sada nē da ūhā khoen di larosensa māba !khā da a?	- tani!kharu #ans hīa ge Namibiab di !haodi #ama dīheba tafeli ai - khomai !hū#haweb/kart a ūib !āubasens #ama (Social Studies #khanis !nā kō)	!lgau#ui#hawega kurus: !kharaga !haodi hīa Namibiab !laesa ra dī#ui di - tani!kharu #ansa !hū#hawega xu tafelgu !ga
#Ans texnoloxib	- omkhāis #ans texnoloxib dis !nāu#harugus !khaidi #oa#amsa hō#ui-aon tsī hō#uisa xūn	!gā mī!gā!gādi lasa IT (#Ans texnoloxib) tsī xoa#amdi !ga, aillg. kompīters di !ān !gā !garuben khoen #ama hān !ga (Newtoni, Deweyb, Curien, Belli, Pascali) tsī saogub #āilgaugu diba #khani!ārogu ai	#hōa#gares/ !sī#hōa#gares saoguba !gubis !nā: sisen#uib #Ans texnoloxib (ITs) dib !khā!khāsens ai, aillg. Internets, !sī#hōa#gares tsī #hōa#gares saogugu	!naikhomai !ās hīa ra #Ans texnoloxib xa !gūsa tsī !nō!nā !laeb di !lgaraba / dītoā tafela, aillg. !sī#hōa#garesa mālāe ge #āi#uihe - khomai tsī !eream khomai!ādi hīa !ō-aisa #an#ui-aon #ama ra !gūde	!nō!nā !lgara xrafiksa, î !lgau#ui mātīkō !gōān !sī#hōa#gares, #hōa#gares, selfoni, kompītersa ūhāsa

Hoaraga !khō+gāb !nā hōhesa !khais	†Āi†am!khais	!Āxasin mā !khāsib hoab !aroma			
		!Gās	!Hoas	Khomais	Xoas
Khoesi †hanugu tsī !aesigaosis	• ai!gū kai !lnaetib †khīb diba • !lnāu!ā !hao!nāsib tsī !kharagagusiba • †hanugu tsī !ereamsenxasigu • Afrikab !gōan di Tsēs	• !gā !ās hīa ra †hanugu tsī !ereamxasig u xa !gūs lī tsī dītoa !kharaga !lgu†amde, aillg. ama a / ama tama. !guiro, !nubu !ereamdi, ts. !ln.	• !hoa !kharaga !hao!nāsigu †ama (gowab, saran, †ūn, ts. !ln.) • !hoa †hanugu tsī !ereamxasigu †ama (xoallguib / !hū†hanub) • !hoa†am !lGau!nās †Hanumāsa, 2001ro kurib disa, ix-!lī !āb – !lgu†aisa skol†gās xa ra !gūba	• !naikhomai !kharaga !āna tsī mū!ā aillgaudi †khawadīb dide mās hoas !nā • khomai !āde !gōana ra !gāi mū†uiba !līn di †hunumā khoesis †ama māde tsī !kharaga !āxasina dītoa, aillg. ama /ama tama, !nubu tsī gaxu!nā !ereamdi !āxasin, ts. !ln.	• xoamāi mati du †khīb di kuru-ao !khā !khaisa • sī†khanisa !lāudīn sadu skoli ai hān †ama • sa xa xoa re • xoa re !gōagus †ama (!hao!nāsigu/ †gomdi)
Daob !Norasasib	• !lHūi !ereamxase (xūib, sōlōan, !huwulhuwusenxū n) • !Gāi !nari-ao kai • Daob tsū!gāgu di !aromadi • Daob !norasasib di hōhō!nādi	• !gā !lgaufuidi / xoasa !ādi daob !norasasib hōhō!nādi dīn lī, tsī !līn †ama hā dīde !eream • !gā !ādi hīa khoen, audon tsī daob tsīn ra tsū!gāga !aromas !nā !huru !ādi !lga	• !lgaufuidi / xoasa !ādi daob !norasasib hōhō!nādi dīn lī, tsī !līn †ama hā dīde !eream • !gā !ādi hīa khoen, audon tsī daob tsīn ra tsū!gāga !aromas !nā !huru !ādi !lga	• !lgaufuidi / xoasa !ādi daob !norasasib hōhō!nādi dīn lī, tsī !līn †ama hā dīde !eream • !gā !ādi hīa khoen, audon tsī daob tsīn ra tsū!gāga !aromas !nā !huru !ādi !lga	• xoa daob !norasasib tsī !huwulhuwusenxū n †ama • internets / !nīpa ōa †ans hīa !khaidi hīa ra daob tsū!gāga !aromana tsī !amllareba xoa • !nans ase nau !khā!khāsenaona !hurullnāba daob !norasasib hōhō!nās ase

6 !Gau!nās tsī !khā!khāsens di dīlgaub

6.1 !Khā!khāsenao-i ai a !ammāisa !gau!nās

!Gau!nās tsī !khā!khāsens di lgaub ge !gōa-i ai a !ammāisa, ministris di xoallguigu tsī !khā!khāsenao-i ai !ammāisa !gau!nās di †āilgaub !amllareba ai a !gao!gaosa. Nē !khā!khā!lgaub ge ra loasa †ū†ūxa !khā!khāsensa !lawollawo sao ra !gaollguigu ga sīsenxa kaiheo.

!Gūbas ge !lnāu!ā rase !khā!khāsensa omkhāisa, tsī !khāsigu tsī ū!oasa tanisen!lgaugu tsīna !hūhāsib di omkhāis kōse ra sī-ū. Tsoatsoas !gau!nās tsī !khā!khāsens dis ge a !lnā ama !khais !khā!khāsenao-i ai skoli !lga !khūsib †ans tsī !hūhāsi †an tsī hō!āsa !khī-ū !khaisa, hīan ge garu ase omaris (laokhoen), !hūhāsib tsī sīsen!lareb hīa †namipeb !kha hāb !nā-ū hōna. Skoli !nā hā !khā!khāsens ge !khā!khāsenao-i di ai!ā hā †ans di †an-tsī-hō!āsa sīsenxa kai, !līs ai om, khora†ui tsī nī !lgoa†ui.

!Khā!khāsenaon ge hoan xa !nāsase ra !khā!khāsen !lin ga !khā!khāsens di !laxasib !nā !gapimā hā !harib ai ūitsamase !hao, laro tsī kuruxasib !ā kaio. !Nā !laeb !ūb (†hanib) ai i ge mā !khā!khāsenaon-i hoa-e !i-i di aitsama hā †hāsin, !haesib !khā!khāsens dib, †an tsī hō!ādi tsī !khāsigu tsīna ūhā. !Gau!nā-ao-i ge nī !khā i i mūhō ka hō!ā !khā!khāsenaon di †hāsigu, !khā!khāsenhe nīse i sisenenni, tsī mātī di nī !khā!khāsens di †an tsī hō!āde !gau hāse unuhe !khaisa. !Gau!nās di dī!gaugu ge !nā-amaga nī dawa ka dawahe, xawe gu ge nī unuhe !khā !gāise !am!laresa saogubese hā !khā!khāsendi !nā.

6.2 !Gau!nās di dī!gaugu †guro gowab !nā

†Guro gowaba !gau!nās !nā i ge !gau!nā-ao-e !khā!khāsenaon di †gao!gao!nās khomais tsī xoas disa nī †hunuma huisenxūna sisenūs, !khā!khāsenaon di ūigu !kha !gaellares, !eream!nāhe ra !gubide †nuwis hīan !khā!khāsenaona !ao tamase dīsā !nā !khās, tsī !khā!khāsenaona !i!nābe tsī xoasa !ādi !kha sisen!lare kai. !Gau!nā-aon ge gowa†ansese †hanullise xoallguisa !harib gowab diba aillgause !hoas tsī xoas !nā nī ūba. !Khātin ge !līna !khā rase khomais dī!gaugu, xoasa !ās di !am!lare!gaugu, tsī kaise !gāsase mīdilluiba omkhāis ai †āisa †nūisa nī aillgauba tsī !gāsase nī !gau!nā.

Gowab di !khāsigu ge †gā!nāgu rase nī !khā!khāhe, aillg. !nāu!ā rase khomaisa !gā!gāis ge khomais !guisa !khō!gā tama i tsī xoas, !hoas, !gās/mūs, !gapi!harib †āilgaub, gowab tsī mīdilluiba †ans, tsī mātits ra khoetsa !khā!khāsen !khaisa hō!ās di !khāsigu tsīn hoana !khō!gā hā. Gowab di !gaollguigu tsī lasa mīdilluib ge aibe sisenū!nāhe ra !nāmāb !nā-u nī †gae!gui!gāhe, tsī !nās khao!gā !gāsase !khā!khāhe tsī nī !khāpesenhe, tsīn ge !nās khao!gā !khā!khāsenaona !esa nī māhe in †ansa !guilgui !gaollguib tamas kai o lasa mīdilluiba !nāmāb tawa !gau hāse sisenūs !kha.

Gowa†ans ge !luru !ās †guro gowab disa tsī i !gau!nā-ao-e !gōa!gās tsī !khoab hoa genregu (!āgu) disa nī aimāi, tsī !khāti xoa-ao-i ra !ō-aisa !gaugu tamas ka io hō!āde †nuwis !aroma gowaba sisenū !gauba nī !nāu!ā. !Gubis ge nī xoasa !ān xa !khū hā †namipeb ase i, tsī khomai!hōasa ūhā hīa !gailgarun, !gae!hōan tsī !huru!āna ūhāsa, tsī !gau!ui!hawegu hīa āi-āis !gaipetsanan tsī †ansa ūhā †an†ansa xoa-aon dina. !Gau!nā-ao-i ge †gui !kharaga!nāgu dī!gauga nī sisenū xoa†ans di !gau!nāsa !khoallkhoas !aroma, aillg. !khā!khāsenaona !huru!ās di !ā-e !huru!nā kais !kha, tamas kai o !gaipetsanasa !hū!gai kais !kha, tamas kai o Namibiab di !huru!ā!huru-ao-e skoli !ga †gais !kha i i hā !gaipetsana-e †gai tamas kai o !nubu !huru!ārosa !huru!nāba gowab di !gubide.

!Gau!nā-ao-i ge !gora!gā ra †āilgaugu di !khāsiga omkhāis ai †āisa nī †nūi, hīa a hoa gowab di !laxasigu di !uruga, aillg. !apellguisa khomais, !khā!khāsens !aroma xoas, !hoa†ams, †gaenam!gāgus di ai†homisens, xoa-ao-e dī!nās, !gaellares dīs tsī !ereams hāra !laegu hās, !hoa!ui rase †āis, hoalkhā !oa hā !gau!nās. !Khā!khāsenaon ge nī †āi-ra khoe kai hīa ra !nāu!ā tsī †āilgauga sisen!uina. !Nā-amagan ge !gau!nā-aona !oa hā †ans !guisa †an dīn !guina dī tide, xawe !gapi †āi!harib dīn tsīna nī dī hīa nī !khā!khāsenaona †gao!gao!nāna †gā!nāgu kai, !nāu!ā, !gora!gā tsī kō!gā khomai tsīn go !khā!khāsen xūna. !Nās khao!gān ge !laeba nī māhe in aitsama !hara!āisen tsī kō-ōa tarenan go !khā!khāsens !ga (“tita †an i, †an †gao ta ra i, !khā!khāsen ta go i”).

!Gau!nā-ao-i ge nī mīl!gui, !khā!khāsens !āubasendi tsī !khāsigu hīa nī sī!nāhese in !kha !gaellaresase, !laeb ga a !hāo, o !khō!gāba !oa mā!kharusa; !laeb ga a !hāo, o !gōana !i-aitsama hō!ui tamas ka io ōa!nā kaisa; mā !laen !oa hā !khā!khāsensa †hāba hā !khaisa; mā !laen !guillawollawos tamas ka io †khā!nā ra !khā!khāsensa †hāba hāsa; mā !laes !ō-aisa ai!gūs !khāsigu tamas ka io †ans dīs hīa nī saohese !sa a †hābasa !khaisa; tamas ka ion !gōana māl!ae nī mā-amhe !lin di daoba (!gauba) !hoa!am!khais !khō!gāb !nā hāsa hōbasensa.

Sisen !nandi !nā, !gam!gammese, !guilguibese, tamas ka io hoaraga !gubis ase i ge !nā-amaga !nāti i !laxasib tawa ra !gause nī ai†homihe. Sisen!lare tsī sisenhui ra !khā!khāsens ge nī †gao!gao!nāhe, i !khā i apa. !Nāti i !hōgu !nā i ge !laxasiga !nāti nī †gaekhāihe i i !gam!gammese tsī !nandi !nā sisenhe !iga dītoas !aroma, ti i ga dīhe tama io, on ge !gōana !gui!amde !hūbe dīs di †hāsiba mū tide. !Gōan !nai !lin di †hunuma, !hūhāsi tsī !nāu!harugus (!hoas tsī xoas) !khāsigu omkhāi hā xui-aon ge !līna !haro!harobese ra !larsen !ereamxasiba nī māhe in !hao !lapes tsī kō!gās !lin siseni dib !nā, !gau!nā-ao-i di †gae!guis !naka.

7 Xoa!gā!gās !harib lams di !khāsigu dis

!Khāsiga xoa!gā!gās !aroma i ge !khā!khāsenaon-e Junior (‡Am) !Gapi!harib !nā ‡gās !aroma !nai !harib lams di !khāsigu Junior Sekondere (!Gapi‡am/) !harib !khā!khā‡gaekhâib diga nî kô!he.

Junior (‡Am) !Gapi!harib !nân ge !khā!khāsenaona nî !khā !lîn di !khāsigu hîan ge Senior (!Gapi) ‡Am!harib !nā !khā!khāsenga !lapollapo tsî khoratuisa, xawe !khâti lasa !khāsigu tsî ‡ansa mâtib gowaba ra sîsens ‡ama nî hō. Junior (‡Am) !Gapi!harib !khā!khā‡gaekhâib !nân ge !khā!khāsenaona nî ‡gaolkhâhe !n !khāsiga omkhâi larosen ra ‡ōrisasib !harodi !kha.

!Nî khama kō !khā!khāsenaon ge tsâse !khā tide hoaraga !khāsiga ‡khî‡khîsase sî!nâsa, tsî nî !khā!khāsens di ‡khâ!nâsa !khō!oa unusa !gau!nâs !gaugu, unusa huisen(ū)xūn, tsî !hōsan di huib !kha. !Oro !gōab di !khā!khāsenaon ge !ō-aisa !gau!nâs ‡hāsiga !nî khama kō !nōb ai ūhâ, hîa ra !guilguibese ‡âi-ai‡nûihes, !urudi tamasa ka io !hara!âisa ‡gaolkhâse. !Nî ge !nubusina ūhâ hîa ‡ans tsî hō!âsib !khā!khāsens tsî omkhâisensa ‡hani tamana, aillgause ‡gîsib tamasa ka io ‡khawusa mû!khāsib, ‡gana‡gaes tsî !horasib.

Junior (‡Am) !Gapi!hariba Khoekhoegowaba dîtoas !khan ge !khā!khāsenaona ra ‡gaolkhâhe !naka mâ !khāsiga sî!nâ hâsa.

!Gās, mûs tsî !hoas !nân ge !khā!khāsenaona nî !khā !n:

- !gā !gao!gâxase tsî kō !kharaga amke-aibe !â!nōana, tsî !gau !gau ra mû‡gā!gaugu tsî tanisen!gauga !gās tsî mûs di soab ai. !lîn ge ‡auna !nōb !khāsigu tsî dî!gauga nî sîsenū ‡âibasensa amke-aibe !âde xu kuru tsî !gora!gās !aroma, tsî !gau hâse !ream !nâ!âs tsî !gōa!gâsa !gaus !arom
- !hoa‡harugu hō!âsens tsî !gâi sîsen‡uib !kha, !lîn !hoaba ra !kharaga māsigu !nâ tsî !hoa‡harugus ‡âibasendi !aroma unuse. !lîn ge mîde ‡hanuse ra ‡gai‡ui tsî !lîn !hoab ge !gâi !goe‡ams !hoahe ra gowa‡ansa ra dî!gaullgau.
- !hûi tsî mâisaogu ‡ansa, mû‡gā!gaugu tsî ‡âilgaugu, tsî ‡khanu, !ammâisa tsî ‡hanu saogub !nâ hâ mâi-ai!âsa mâ. !lîn ge !gao!gao !hoas tsî mâi-ai!âs !khāsigu tsî dî!gauga ra sîsen kai !gau rapa !aromas tsî ‡nuwis amke-aibe ‡âibasendi !aroma, tsî ‡gui!nâgu ‡ansa !gâ-aon !aroma
- !hao !gâi sîsen‡uib tsî !gōasib !kha !nōb di sîsen!arexase !hoa‡ams !nâ !lîn kurigu tawa ra !gau !hoa‡am!khaidi tsî !hōgu !nâ !gau hâ !lî!nâbe hōgus !khāsigu tsî dî!gaugu tsî !hûhâsi ū!oasa !garagu tsî !gōasiba ra !nâ!harugus !nâ !gōa!gâse.

!khomais tsî xoas !nân ge !khā!khāsenaona nî !khā !n:

- !khomai xrats tawa ra !gau !âna !nōsase tsî !garise ‡ōrisasib, ‡khanusib tsî !nâ!âs !kha
- sîsenū tsî !oelâ ‡gui!nâgu !ghapi !harib ai hâ, !goa‡ui ra xoa‡ans tsî ‡ansa ram â!kharu !khomai!âna, tsî dî!gaullgau !âde !nâ!âsa, !am!larelgaub tsî ‡anai!khaide, tsî xoa-ao-i di xoa!gauba.
- xoa ‡gui!nâgu !gâise !am!laresa tsî !nâ!âhesa !âna ‡nuwi raser, aitsamab di, !aromas ai !ammâisase tsî !khā!khāsens !aroma, hîa i ra omkhâis, !am!lareb, gowafis tsî !gaub tsîna ra !gui‡ams, !aromas tsî !khomai-aon tawa !gause. !lîn di xoab ge !gâi !goe‡ams gowab tsî xoamû‡gaib di !garaga ra !gau‡ui.

Gowasisenlgaub tsî mîdilluib !nân ge !khă!khāsenaona nî !khā !n:

- sisenxa kai !naetisa !garagu gowasisenlgaub diga xoas tamas ka io !hoas !nâ.
- sisenū #hanu gowasisenlgaub mîdilluiba gowab hîa ra nē !harib !nâ !khă!khāheb xa !hoas !nâ.
- sisenū #hanuse tsî !gomsî-i ose #guise #ansa tsî !nās kōse #ansa tama hâ #khoamîn tsî mî!nōana xoas tamas ka io !hoas !nâ.
- sisenū #ōrisase tsî !gomsî-i ose !nōb di hoa!nâ-aixa, !khă!khāsens tsî !harib di !ō-aisa mîdi tsî !garu #âibasengu tsîna hîa khomais, xoas, !hoas tsî !gās !aroma #âu hâna senior sekondere !harib di skola #homibahes !harib !aroma.
- xoamû#gai tsî #gai#ui #hanuse #âuna !nōb di hoa!nâ-aixa, !khă!khāsens !nâ #hâbasa tsî !nâ !harib tawa !gau hâ !ō-aisa mîde.

8 !Khô!namis !khă!khāsens !khô#gāb dis

!Gās tsî !hoas

Amke-aibe !âdi !ga !gās di #âibasens gowalō#ans !khāsigu (mîde mû!ās), mîdilluiba !khū!khūs (mî!nōan tsî #haugowab) tsî #hanu #âibasens!amllaregauba hō, tsî !hūbaib, !hao!nāsigu, tsî gowaba !kharaga māsigu !nâ sisenūs tsîna hōsa. !Nā-amagab ge !gās !khô#gāba !khă!khāsenaona-e !ēsa ra mā î i hō!â !kharaga !hoa-aon ra !goa#ui ra mîdilluib tsî #âibasens!amllares, #haugowab, mî!nōan tsî !nî !gauga sisenū !gauba. Î !khā i apa i ge !ōb tsî mûhesa !âde a sisenūhe !khā, aillgaue !si#hōa#gares !amallamadi tsî ama !khaidi #ama hâ gonîsigu tsîna.

!Ō-aisa !gūbadi !hoas didi ge sao ra xūna !khô#gā hâ: hoa!nâ-aixa !gâi#uis #âilgaugu dis, #âidi tsî tsāsendi, !khāsigu lapellguis tsî #ansa mî-ai!ās !nâ, tsî #âibasensa !khô#gā hâ !hoa#amdi. !Gās ge !khāti#hâ#hâsa !âsa sisenllareb tsî !nandi di !gamllaredi !nâ ra !huru. !Gūbadi !nandi !nâ !haos didi hîa !khă!khā#gāekhâib !nâ mîdi ge !khă!khāsenaona !ēsa ra mā !n !gâsa !khāpesen tsî naun di #gâilgaugu ai oe-am, tsî !lîn di #hunuma #âilgauga tsî mû#gā!gauga !goragu !gomsina oresa hōbas !aroma tsî toatoasa (!amlamsa) !nans di dîtsâs ase sî!nâ.

!Khomais tsî xoas

!Khomais di !khô#gāb ge !nōsase !khomais !khāsigu tsî !garise !khomais !khāsigu !guiga !khô#gā tama i tsî xoa#ans tsî #ansa !khô#gā hâ !âde !khă!khāsens tsîna !khô#gā hâ.

!Khă!khāsenaon ge !kharaga !âde nî !khomai !khoab tsî #ansa hōs !aroma tsî !nās !nâ-ū #ans tsî !nâ!nâ!âsa !hūbaib tsî !kharaga !hao!nāsigu xa nî hō, !khomais di !haesib tsî !khāsa nî !larosen kai, tsî !lîn di mîdilluiba nî !khū!khū tsî #hanu #âibasens!amllares di tsāsiba nî hō. Harase !khū hâ gowab di sisenū!gauga hō!ās, ge !khă!khāsenaona nî #an kai #hanu tsî #âibasensa !khô#gā hâ tsî #hanu sisenūs gowa#ans !amllaregu digu tsîn hoan xa.

Garakube tsî ama #hōade xu hâ !âdi ge !gapi #û#ûxasiba nî ūhâ, aillgaue !khoaxa tsî nî !khana kai, tsî !khūsa tsî #âu hâ !gom!gausasiba nî ūhâ !n !khă!khāsenaona harase ôa!nâ tsî !oe!ā gowab, !amllareb, #âi#am!khaidi tsî #âilgaugu tsîna. !Gau!nâ-aon ge nî mû#am tsî !lapollapo !kharaga !âdi nî !gamsib !nâ !khă!khāsens nē !harib ai !khaisa, tsîn ge !khă!khāsenaona !ō-aisase !lîn di !oe!ās, !gopellnōs tsî mî!oagus gowab sisenū!gaub tsî xoalgaub dis !gâ-aon tsî !aromas xoasa !âs disa nî kōllare, tsî #âibasens xoa-ao-i disa mû!ās !n hoan di !khāsiga nî omkhâi.

!Gora!gâ ra hō!âs xoas dis ge nî †gao†gao!nâhe, mî ‖khâ da karao horesa !hara!âigus tsî aitsama !hara!âisens tsîra tsîna !khō†gâ hâse. ‖Khâ‖khâsenaon ge ‖lîn di ‖khâsigu ‖gâ†uisens diga nî laro!nâ †âibasens ‖kha gowaba sîsenûs, mîdilluib tsî xoasaona sîsen†uib !aroma, tsî ‖khâti ‖hûi tsî sîsenû †ans !âs disa ‖nî !am‖lareb, !aromas tsî !gâ-aon tawa ‖gaus !aroma.

Gowasîsen‖gaub tsî mîdilluib

Gowasîsen‖gaub tsî mîdilluib !khō†gâb di †âibasens ge ‖nâ ‖aposa !gao!gaob ‖khâsigu hîa ge Senior †Am!harib !nâ ‖guihegu ai omsa, ‖khâ‖khâsenaona khora†uisa gowa†ans di !khaidi ‖khâ‖khâsa ‖n xoas tsî !hoas !nâ sîsenû, tsî ai!gû †âibasens ‖kha ‖khâ‖khâsenaon di mîdilluib !khû!khû †nuwikhâis, sîsenûhe ‖khâ tsî ‖kâ‖khâsens !aromadi !aroma. Nën ge kaise a †hâ†hâsa ‖khâ‖khâsenaona †gaolkhâdi Senior Sekondere !Harib !aroma ai†homis !aroma.

Nausab !khō†gâba !âdi !nâ a ‖gora†gâsa supuse sîsenûs tsî !gâsasib !aroma, xawe i ge !kharaga ‖khâsiga ‖guilguibese ‖khâ‖khâhe tide, tsî nî †gâ!nâgu rase tsî !khō†gâ ka !khôllare rase nî ‖khâ‖khâhe.

9 ‖Khâ‖khâsens !khō†gâb

9.1 †Gae†gui†gâs ‖khâ‖khâsens !khō†gâb ‖

‖Khâ‖khâsens !khō†gâb hîa sao ra †hawegu ai a ‖gui†uisab ge a !am‖laresa ‖b ‖gau!nâ-aona daollgau taren nî !hara!âihesa hoa!nâ-aixa kō!gâs ‖khâ‖khâsenaon dis !nâ. Nēs ‖kha i ge †âibasenhe tama hâ skolgu di ‖gau!nâs saoguba mâ-i ‖gui-i ga ‖gau xawe !hâumâisa.

9.2 Hoa!nā-axa tsī lō-aisa līgūbadi

Nausa i ga #gui lō-aisa līgūbade Xrat 8s tsī 9s !aroma a lgui, xawe i ge ai!gūs lkhāsigu disa ra māhe larosen ra !haib !gomsib tsī !gamsib amke-aibes tsī xoasa !ân dis !nâ-u. lKhālkhāsenaon di nē lkhāsiga lkhā laeb sī!nās gen î lapollapohe līga hoaraga !harib ai lkhāpesen tsī sisenxa kais lkha.

9.2.1 !Gās tsī !hoas

lKhāsib !gao!âxase !gā tsī lgau rase !ereams dib ge kaise a #hâ#hâsa lkhāsi lgapi !harib lgau!nās !nâ tsī hoa !oabas !harigu !nâ, tsī l8nā-amaga I ge nē lkhāsigu lgau!nâsa tā sekondere skoli !nâ lnā!âhe.

KHORA#UISA lGŪBADI <i>lKhālkhāsenaon ge nî:</i>	lŌ-AISA lGŪBADI <i>lKhālkhāsenaon ge nî lkhā î:</i>	lŌ-AISA lGŪBADI <i>lKhālkhāsenaon ge nî lkhā î:</i>
1 !gā !gao!gâxase tsī kōlî khora#uisa mûnanaib tsī #ansa !khō#gā hâ amke-aibe !ân lga tsī lgora!gā tsī omkhâi rase !eream	• !gā lnâu!â rase lhûisa lgaipetsanadi, lnae-amn tsī tsubu#uisa !ân xoa#ans !ân lî, lîn ai ra - !eream lgau ra kōlîs hîa gowasîsenûlgaub ai hâs lkha - lgaî#ui !gôa!gâs hîa !gaoxa-am û!oahe lkhā #noabalgau gu xa ra #khâ!nâhese - lgui!â !oa!û tsī #âi#uihe ra #âibasensa • !gā #orisase tsī lgora!gā rase #ansa !khō#gā hâ tsī lnî xoa#ans di tama !ân lga, lîn ai ra - mî!gā!gā lō-aisa #anai!khaidi !kharaga amke-aibe !âlloân dide: lkhowa-am/lkhorellhare gowafidi, dilgaugu, #ans ra mǎ!kharu!nâhe !hoadi, haisi-amdi (!gâi!gâba lkhorebas, gangans tsī tsâballhaos), lamallamadi, #hôn tsī #oalnanumâsib !nurigu - mû!â lhaes, !aromas tsī !gâ-aon !âs dina - dî #âi#uilgauga #âibasenhe ra !khais #ama - lamlams #âilgauga dî #âi#uis ai !gao!gaosase - lnâu!â lnâuhe tsī mûhe ra lgau!gaun hîa ra!âsa lnâu!âsa (!khâsa) hui!nâna - mû!â saogub î ra xûn dîba - mû!â !aromas tsī sisen#uiba - mû!â !gomsib tsī oresa - mû!â !kharaga mû#gâlgau ga - lgorasa dî amab tsī #âilgaub hâkha laegu	• !gā lnâu!â rase lhûisa lgaipetsanadi, lnae-amn tsī tsubu#uisa !ân xoa#ans !ân lî, lîn ai ra - !eream hō!âxa kōlîs hîa gowasîsenûlgaub ai hâs lkha - lgaî#ui !gôa!gâs hîa !gaoxa-am û!oahe lkhā #noabalgau gu xa ra #khâ!nâhese - lgui!â !oa!û tsī #âi#uihe ra #âibasensa • !gā #orisase tsī lgora!gā rase #ansa !khō#gā hâ tsī lnî xoa#ans di tama !ân lga, lîn ai ra - mî!gā!gā lō-aisa #anai!khaidi !kharaga amke-aibe !âlloân dide: #gao#gao!nās gowafidi, mǎi-ai!âdi, lamallamas gowafidi, lkhālkhādi, lgamllare #nûdi, !nurigu î ra xûn digu, lgamllaredi - mû!â lhaes, !aromas tsī !gâ-aon !âs dina - !oe!â tsī lgopelnō #anai!khaidi tsī !amllareb !kharagagu amke-aibe !âlloân dide - dî #âi#uilgauga #âibasenhe ra !khais tsī #âi#amkais #ama - lamlams #âilgauga dî #âi#uis ai !gao!gaosase - lnâu!â lnâuhe tsī mûhe ra lgau!gaun hîa ra!âsa lnâu!âsa (!khâsa) hui!nâna - mû!â !aromas tsī sisen#uiba - mû!â !gomsib tsī oresa - mû!â !kharaga mû#gâlgau ga

9.2.1 !Gâs tsî !hoas (ra ai!gû)

KHORA#UISA IGŪBADI <i>!Khā!khāsenaon ge nî:</i>	ĪŌ-AISA IGŪBADI <i>!Khā!khāsenaon ge nî !khā in:</i>	ĪŌ-AISA IGŪBADI <i>!Khā!khāsenaon ge nî !khā in:</i>
1 !gâ !gao!gâxase <u>tsî kōlî</u> khora#uisa (ra ai!gû)	• !gâ !nâ!â rase !hûisa !gaipetsanadi, !nae-amn tsî tsubu#uisa !ân xoa#ans !ân lî, !lîn ai ra (ai!gû ra) • !gopelnō tsî mâ!oagu māsa #ansa • !lapollapo amab #âilgaugu, #noabadi tsî ū!oalgaugu hîa #hanu #âilgaub tsî !lgau!lgaudi ai !gao!gaosase • mû!â !aromadi !hoa-ao-i di dommi di lōba tsî lō-aisa mîn, !garu#âibasengu tsî #âibasengu ra sîsenūhe !gauba !gâ-ao-e khâikhâi!nâ !aroma tsî !lîn di sîsen#uiba !gui!âs !aroma • mû!â lon#nûilkhāsa • !khaide xoamâi, !khō!nami tsî/tamas kai o !gora#gâ #ansa tsî m,âi-ai!â #hanu saogub !nâ, !gāsase tsî !amku !amllareb !nâ	• !gâ !nâ!â rase !hûisa !gaipetsanadi, !nae-amn tsî tsubu#uisa !ân xoa#ans !ân lî, !lîn ai ra (ai!gû ra) • mî!gâ!gâ gowa-ao-i di #noagus tsî lō-aisa #gaolkhāde, !lîdi di #noagulgauba di !gâisiba ra kō!gāse tsî !gausasib tsî #âulorasadi a !lgau!lgau!de !khaisa • mû!â tsî !gora!gâ !hoallnâdanas di dîlgauga (aillg. mîmâibadi, #khau-ams, !hoa!nâdi, hoa!nâ-aixase a !naetisa ti mûs) tsî gama!gâ #ansa !hoadanas di haisi-amdi !nâ mās • mû!â tsî !hoa#am !khā!hûis tsî #âilgau #an#an#uis • !gopelnō tsî mâ!oagu #gui!nâxa !âde (!âdi hîa make-aibes, xoasa tsî/tamas kai o mûhesa xûn), !gora!gâ #âilgaugu tsî !hōga • !khaide xoamâi, !khō!nami tsî/tamas kai o !gora#gâ #ansa tsî m,âi-ai!â #hanu saogub !nâ, !gāsase tsî !amku !amllareb !nâ • mû!â gowab hîa ra sîsen#uib !artoma sîsenūheba tsî !gui!â !lîb !gâ-ao-i ai ūhâ sîsen#uiba
2 !hoa#harugu !gāsase tsî !gâi sîsen#uib !kha, !lîn di !hoalgauba ra #ansa māsigu tsî #gui lûsa māsiga !oa unuse tsî !hoa#harugus di !aromade ra !lgoa#uise	• !hoa !gāsase, !gaellaresase tsî !nâuhe !khāse • !khuni mîdilluib, #khoamîn tsî !amllarelgau tsî #âibasensa !nubu!gubuse, #nuwikhâi rase tsî #ōrisa gowasîsenlgaub !kha • sîsenū #hanu gowab tsî !gauba !kharaga !gâ-aon !aroma tsî khora#uisa !aromadi !aroma: - !gui#amdi - haisi-amdi (!gâi!gâba !khorebas, gangans tsî tsâballhaos) - #ansa mǎ!kharus gowalîs - !gamllares - !gomsiba oresa hōbas !hoa#amdi - amtsi-amabegus • dîlgaullgau #âuna #ansa !â!nâsi !hao!nâsillnaetigu tsî !gōasib !hoalgauga !kharaga māsigu !hoallares !nâ	• !hoa !gāsase, !gaellaresase tsî !nâuhe !khāse • sîsenū lō-aisa tsî !nâsa #ōrisasiba ūhâ mîdilluib, #khoamîn tsî !amllarelgau tsî #âibasensa !nubu!gubuse, #nuwikhâi rase tsî #ōrisa gowasîsenlgaub !kha • sîsenū #hanu gowab tsî !gauba !kharaga !gâ-aon !aroma tsî khora#uisa !aromadi !aroma: - gowalîs - !nurib !nae!khai-i #ama - mâi-ai!âs - !gamllares #gae#guis !nâ mǎ māsai-i !kha - !gomsiba oresa hōbas !haodi - amtsi-amabegus - !hoa#ams (!kharaga khoen mû#gālgau gu gowa#ui) • dîlgaullgau #âuna #ansa !â!nâsi !hao!nâsillnaetigu tsî !gōasib !hoalgauga !kharaga māsigu !hoallares !nâ

9.2.1 !Gâs tsî !hoas (ra ai!gû)

KHORA#UISA IGÜBADI <i>!Khâ!khâsenaon ge nî:</i>	İÖ-AISA IGÜBADI <i>!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:</i>	İÖ-AISA IGÜBADI <i>!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ in:</i>
3 lapellgui tsî !khaellnâ <u>mâi-ai!âde</u> !kharaga !gâ-aon tsî !aromadi !aroma	• !hûi gowaba (gowallgaub), !khô#gâb tsî #gui!nâgu dîlgaugui sîsenûxûn (aillg. mûhesa ra hui xûn, !nâuhe ra !âdi, !khô!nâs huixûn) hîa ra !gâ-aon tsî !aromas mâi-ai!âs dis tawa lgaun • sîsenû !amllarelgau patronna hîa !gâi #gae#gui#gâs, sorob xoalgoradi hîa !gaellaresadi tsî lamlamsa !khô#gâ hâb • mã lgau ra !khaidi, ama !khaidi, aillgaudi tsî/tamas ka io #noagudi hîa ra dana !khaide #khâ!nâde • !gû!gâ (danasa xu !khâ!khâsen tamase) tsî !khaellnâ !ammâisa tsî !gaellaresas mâi-ai!âde • sîsenû lgau ra amke-aibe tsî amke-asibe tama dîlgauga lnî khami i !khâsib lkha !gâ-aona !hao kais !aroma	• !hûi gowab, !khô#gâb tsî #gui!nâgu dîlgaugui sîsenûxûn hîa ra !gâ-aon tsî !aromas mâi-ai!âs dis tawa lgaun tsî #oa#amsa !gâi sîsen#uib lkha • !khô#gâ !gâi #gae#gui#gâs, sorob xoalgoradi hîa !gaellaresadi tsî lamlamsa • mã !gâi tsî !ammâisa lgau ra !khaidi, ama !khaidi, aillgaudi tsî/tamas ka io #noagudi hîa ra dana !khaide #khâ!nâde • !gû!gâ (danasa xu !khâ!khâsen tamase) tsî !khaellnâ !ammâisa tsî !gaellaresas mâi-ai!âde • sîsenû lgau ra amke-aibe tsî amke-asibe tama dîlgauga #âibasensa lkha !gâ-aona !hao kais !aroma
4 !hao !gâi sîsen#uib lkha lnôb di sîsenllare!nâhe ra !hoa#amdi tsî !gamllaredi !nâ hîa !goa#uixa !hoa#am!khaidi tsî !âdi #ama hân xa, lgau ra sîsenllares !khâsigu tsî lapelgauga ra dîlgaullgaue tsî lhûhâsib !nâ û!oasa lgauga ra saose	• dîlgaullgau lnôb di sîsenllareb !khâsiga: • !hao ûitsamase tsî !âsa lhuru !hoa#amdi !nâ !gaellaresa tsî #âibasens xa loa hâ lgaub ai • #noaba tsî omkhâi #âilgauga #hanu lgaub ai • !khô-oa gowa#amdi lgau ra soab !aroma • û!oa lgora!gâs tsî !goa#uide • !nâ!â mîhe hâ tsî #gan!gâsa #âibasende #hanuse • #noa!oa !khâ!hûis tamas ka io #nao#nûilkhâs hîa lnîn xa ra !gâi#uihena • sîsenû !gaullgaude !kharaga #âilgauga !gôasib lkha #khâ!nâ tamas ka io !goa#uis !aroma • sîsenxa kai #ans lhûhâsi !garagu tsî !hao!nâsi !kharagasigu (tawedegus, mûdi !nâ kôs, !nâusâgusa sîsen#ams, ts. ln.) sîsenllareb !nâ, , ama !gâi!gâibasens, tsî tsâbas tsî !gôasiba #hanugu tsî tsâsendi naun dide !gaubas	• dîlgaullgau lnôb di sîsenllareb !khâsiga: • !hao ûitsamase tsî !âsa lhuru !hoa#amdi !nâ !gaellaresa tsî #âibasens xa loa hâ lgaub ai • #noaba tsî #hanuse tsî #gomhe !khâse !hoallnâdana • !gopellnô tsî mâi!oagu #âilgauga • û!oa lgora!gâs tsî !goa#uide hara #âilgaub lkha • !goa#ui #âilgaugu, û!oadi, !khâ!hûis tsî #nao#nûilkhâs (lga i rapa) #hanu, !gaullgaun tamas kai o #noabas di mâ!hûs hâpa • ôa!nâ tsî !hoa#am îtanisens tsî û!oahesa lgaugu !hō-i diga • sîsenxa kai #ans lhûhâsi !garagu tsî !hao!nâsi !kharagasigu sîsenllareb !nâ, , ama !gâi!gâibasens, tsî tsâbas tsî !gôasiba #hanugu tsî tsâsendi naun dide !gaubas

9.2.2 Khomais tsî xoas

!Harib !gomsib tsî gaxusib !âdi dib ge #ause nî larosen kaihe. !Kharaga !hoa#am!khaidi tsî !â!nôan ge nî !khâpesenhe !khâ!khâsenaona khora#uisa !nôb di !ân !am!lare!gaub, gowasîsenûs, gowasîsen!gaub !am!reb tsî !hoa#am!khaidi di !ô-aisa mîdilluib !kha #angusa dî kais !aroma.

KHORA#UISA !GÛBADI <i>!Khâ!khâsenaon ge nî:</i>		!Ô-AISA !GÛBADI <i>!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ !n:</i>	!Ô-AISA !GÛBADI <i>!Khâ!khâsenaon ge nî !khâ !n:</i>
Khomais			
1	khomai !garise !nâu!âs khomai!âs disa mǎ!kharu tsî !gâ-aona !khoaba lama kais !aroma	• khomai !garise xrat !harib !âde #khanu, !lgams !haeib ai #ôrisase tsî !lgâi#uisens !kha • mîdi #hanuse #gai#ui • sîsenû !lgâi!gâs, !kharaga !lgapigu, !ô-unus (!ô!khunis), !haesib tsî lom#uis !lgâi#uisen rase khomais !aroma	• khomai !garise xrat !harib !âde #khanu, !lgams !haeib ai #ôrisase tsî !lgâi#uisens !kha • mîdi #hanuse #gai#ui • sîsenû !lgâi!gâs, !kharaga !lgapigu, !ô-unus (!ô!khunis), !haesib tsî lom#uis !lgâi#uisen rase khomais !aroma • !khôlgara #âi-ai#nûis !gâ-aon disa mî#uihe tama dî!gaugu !kha, aillg. mûdi !nâ kôs tsî sorosi gowab !kha
2	khomai !nôsase #ôrisasib, #khanusib tsî !nâu!â rase	• khomai !nôsase !laupexa 185 xu 195 mîde !gui minuti !nâ • dî!gaullgau !khâsib !nôb di khomai tsî !nâu!âs dî!gauga sîsenûs diga #âibasensa !âs xu hôs !aroma (2! #Âkhaob !i kô re)	• khomai !nôsase !laupexa 195 xu 200 mîde !gui minuti !nâ • dî!gaullgau !khâsib !nôb di khomai tsî !nâu!âs dî!gauga sîsenûs diga #âibasensa !âs xu hôs !aroma (2! #Âkhaob !i kô re)
3	!khana!khana tsî !gora!gâ rase kô!i kai !goa#ui ra <u>xoa#ans di tama !âna</u> , aillg.	• xoa!gâ!gâ !ô-aisa #anai!khaidi tsî !am!lareb !kharaga #ansa !khô#gâ hâ !âdi dide	
	• #ansa !khô#gâ hâ !âdi • amab di !âdi	• !oe!â !âde !oa!û tsî #gan!gâsa #âibasensa hō#uis !aroma	• !oe!â !âde !oa!û tsî #gan!gâsa #âibasensa hō#uis !aroma
	• !gui#amdi/daollgaudi • !gui!âdi tamas kai o !gâ!gâdi (aillg. !om#khanin, #hōan, dana#hōadi î-îsa #hōa#khanigu, ensiklopedi !nâ)	• xoa!gâ!gâ !aromas tsî #âibasenbahe hâ !gâ-aon xoa!â!lōan dina, aillg. #hōa#khanin !nâ mâ !âs, danaxoas, tsē#khanis, #khanis di !gora!gâs, #an#an#haweb	• xoa!gâ!gâ !aromas, !gâ-aon tsî !nāmâ māsib xoa!âs diba, tsî mâtin nēna !ô-aisa #anai!khaidi tsî !am!lareb !kha !gaellaresa !khaisa
	• #noagu ra tsî !hoallnâdana ra !âdi (aillg. #gî#gōsi gowalidi tsî !am!laregu, khoesi#hanugu tsî tarekhoedi #hanugu di #khanin, danaxoa!âdi, !lamallamadi, danaxoa-ao-i !oa hâ sî#khanis)	• xoa!gâ!gâ gowasîsenûlgauba !âs !nâ tsî mû!â !ân xoalgaub tsî tari-e i #âibasenbahe hâ !khais diba	• !oe!â tsî kô!gâ !gâi sîsen#uib tsî sîsen#uib gowasîsenûlgaub diba, xoa#ans !gaugu, !nôllgausa #anai!khaidi tsî !nî hâ !ô-aisa sîsen#uigu, !khâti mûhesa tsî/tamas ka io #gui!nâxa !âdi
	• ôa!nâ ra !âdi (aillg. !âs hîa ra !garo!â ûiba kai!â ûib !kha !gopelnôs)	• !oe!â sîsen#uib !ô-aisase !hûisa mîdi diba #âibasens ai tsî !lgaub !âs diba	
	• lapemā ra !âdi • !khoaba ra mǎ !âdi (aillg. !nôre!nô!nâsa #khanin)	• dî #âi#uide tsî !naellgaufi !âs !nâ mâ !lgau!gaudi hîa ra #âi#uilgauga #khâ!nâde	• !lapollapo !uru#âisa tsî !oe!â !lis di omkhâiba !âs !nâ, !gaellares #khâ!nâ ra #âilgaugu !kha hâsa !khô#gâ hâse

9.2.2 Khomais tsî xoas (ra ai!gû)

KHORA#UISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenaoon ge nî !!khă in:</i>	IŌ-AISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenaoon ge nî !!khă in:</i>	IŌ-AISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenaoon ge nî !!khă in:</i>
• dîlgaugu !âdi (aillga. daollgau #khanib, daollgaudi î#nuwis projeks!lallasens dib, !hurub tamas ka io kompiters saogub daollgaudi) • #gui!nâgu !âdi (websaetgu, #an#an#hawegu, mîmâi!gaellaregu, kurusa xûn di #khâ!nâxûn, ôa!nâs !nurigu) Inôllgaudi !kha aillgaue sâilgaugu, !laeb rosterdi, saogugu, Inôllnâdi, xoa#gâdi, !hû#hawegu, kartgu tsî xrafikdi •	• !lapollapo !uru#âis !âs disa tsî !oe!â !lis di omkhâiba !âs !nâ, !gaellares #khâ!nâ ra #âilgaugu !kha hâsa !khô#gâ hâse • !oe!â loasase !amllareb !ô-aisa xoalgoras diba tsî dana #âisa xoa#nami • xoa!gâ!gâ gowasîsenûlgauba, xoa#ans !khaidi, Inôllgausa #anai!khaidi tsî !nî hâ dîlgaugu hîa ra sîsenûhega !ô-aisasîsen#uiga #gui!nâxa !âdi !nâ #nuwis !aroma, aillg. !augab #haweb î-isa#hîa#khanib, !lamallamas, !lgâu#haweb websaeti dib • !hara!âi amasib !âs diba, !lin di #âilgauba ra #khâ!nâse #gomhe !!khâ #noabade ra mase • !gorasa dî #âilgaugu tsî amagu !laegu • mû!â lon#gai#nûilkhâdi tsî !gau tama !lgau!gaude • #hanuse !lnâu!â mase #ansa hîa !kharaga!nâgu Inôllgausa xûn ase hâna (aillg. tãgu, !hû#hawegu, #oalnanumâsib kartgu) • #aollare tsî sîsenû #ansa Inôllgaudi !nâ !nî xoalgaub ase, aillg. !nurib tamas ka io !lgau#ui#gapab • !gopelnô tsî mî!oagu #ansa !gam tamas kai o !nâsa !âdi hîa ra !gui xû-i #ama !gûdi !nâ, tsî !gui!â mîpa di !âde ra !hûlgui tsî !kharagasa ama !khaidi, #âilgaugu tamas ka io !lnâu!âs !nâ • xoa-unu tsî supusupu dana #âide tamas ka io !lhûi#uisa !gâ!gâde !âsa xu • !lgau#ui #ôrisase dana #âide !âs dide hoa!nâ-aixa !khô!namis !nâ • dîlgaullgau #ans !kharaga !lnaellgaufî xûna sîsenûs disa	• dî #âi#uide tsî !lnaellgaufî !âs !nâ mî !lgau!gaudi hîa ra #âi#uilgauga #khâ!nâde • !guilgui !lhûi#uisa #ans tamas ka io #âilgauga !kharaga !urude hîa !gui xû-i/#âi#am!khais #ama ra !gûna xu • #anllapo xoa-ao-i mû#gâlgauba tamas ka io !âs !nâ mî !aromas, tsî !oe!â mîti i xoa-ao-e !li-i di mû#gâlgaub tamas ka io !aromasa ra mîi-ai!âsa, aillg. !hoa!khom!nâ gowab tsî/tamas kai o gowasîsenlgaub #anai!khaidi • !gora!gâ #gomhellkhâsib tsî #hanu saogub xoa-ao-i di #noagulgaub (aillg. #hîa#khanib danaxoas) • !gora!gâ #gâ!nâgub, !guilgauxasib tsî !amllareb patrongu #noabas di xoa!âs dis • mû!â !khăllhûis, lon#gai#nûilkhâdi, amao!nâ #an#an#uidi tsî !gau tama !lgau!gaude • #hanuse !lnâu!â mase #ans hîa !gomlgausa Inôllgausa xafikdi !nâ mase • #aollare tsî sîsenû #ansa Inôllgaudi !nâ !nî xoalgaub ase, aillg. xoa!âs tamas ka io #noabas • !gopelnô tsî mî!oagu !âde sîsenûlgaub, kô#gâb tsî/tamas ka io !amllareb #âilgaugu dib ai ra #âi-ai#nûise • #hunuma mîdi !nâ dana #âide mî tamas kai o !lhûi#uisa #ôrisa !â-e !âs !nâ • !lgau#ui #ôrisase dana #âide !âs dide !lhûi#uisa !khô!namis !nâ • dîlgaullgau #ans !kharaga !lnaellgaufî xûna sîsenûs disa • !gopelnô !âde !lidi xoalgaub tsî gowalilgauba !oa

9.2.2 Khomais tsî xoas (ra ai!gû)

KHORA#UISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî:</i>	IŌ-AISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî !!khă in:</i>	IŌ-AISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî !!khă in:</i>
Xoa#ans		
4 khomai, !nâu!ā tsî kô!gā !gora!gā rase !kharaga lapi !harib di xoa#ans !āna (!gailgaru#ans, !huru!ān, gaxullgae#hōadi)	• mù!ā tsî xoa!gā!gā !ō-aisa #anai!khaidi !kharaga !gaipetsana!nōade, aillg. #hauxoatsanas, !lgae#hōatsanas, sonets • !gōa!gā tsî !gāibahe !gaipetsanan xa !līn di gowasisenūs, !amllareb, mūnanaib, !gaub, #nūi!nās, dommi, !ōb tsî !lgāi#uisen!gaub • mù!ā, !nâu!ā tsî kô!gā sisen#uib saollnāun diba tsî sao xoa#ans !khaide !gaipetsanan !nā: metafori, !gopellnōs, khoekhoes, !ganallgae!lgas, !hoa!khom!nās dīs, !hūlōmū!gausaogub, !mū!gausaogub, !hoa!nās <u>!Nubu !lgae#hōadi, gaxullgae#hōas tsî !huru!ās</u> • xoa!gā!gā !uru #anai!khaidi tsî !amllareb !nubu !lgae#hōas, gaxu !lgae#hōas tsî !hurtu!ās diba • mù!ā, xoa!gā!gā tsî dī sī!nāhe !!khă #âi#uide, sao ran #ama - !lgaelapes tsî !amllareb - !hai-ais - saogub !nae!khaidi dib - #âi#amkhais - !huru-aon - !lgaebas mū#gā!gaub - gowab tsî xoalgaub • xoa!gā!gā !hūhâsi, !nae!khais tsî/tamas ka io !hao!nāsi māsiba • !lgu!ā tsî !hoa#am !oa!ū #âibasens tsî #âi#uide • !lnae!gaufi !ās !nā mā !lgau!gaudi hīa ra !līn !oe!āsa #khă!nāde • mù!ā tsî xoa!gā!gā sisen!gaub !huru!ās !khaidi dina, aillg. !hoallares, #noagus tsî !khammi • kô!gā !amllareb !khaide tsî omkhâis !lgaelapes dis tsî !gaub hīan #noaguna ra gowalihe tsî oresa hōbahega	• mù!ā tsî xoa!gā!gā !ō-aisa #anai!khaidi !kharaga !gaipetsana!nōade, aillg. hō!ātsanas, gowalitsanas, !oatsanas • dī!gaullgau !gōa!gās tsî !gāibahes !gaipetsanan disa !līn di gowasisenūs, !amllareb, mūnanaib, !gaub, #nūi!nās, dommi, !ōb tsî !lgāi#uisen!gaub !lga ra !lnae!gaue • mù!ā, !nâu!ā tsî kô!gā sisen#uib saollnāun diba tsî sao xoa#ans !khaide !gaipetsanan !nā: #gan!hōs, (māsib #gan!hōs, mīn #gan!hōs, !huru!ās #gan!hōs), sarkasmeb, tsautsaus, litoten, oksimoron, #gans <u>!Nubu !lgae#hōadi, gaxullgae#hōas tsî !huru!ās</u> • !lgu!ā, dī !gausa #âi#uide tsî kô!gā omkhâis !huru-aon tsî #âi#am!khais !ās dina !hūhâsi, !nae!khais tsî/tamas ka io !hao!nāsi māsiba • xoa!gā!gā !lgaebas mū#gā!gaub tsî !līb di !aromas tsî sisen#uib • !lgu!ā māti xoa#ans di !ā-e !hao!nāsib, tanisen!gaugu tamas kai o #gomdi xoa-ao-i did era !gāsa kai !khaisa • !gopelnō tsî mī!oagu !nubu !lgae#hōadi hīa ra !lgu! #âi#am!khais xa !gūde • !lgu!ā tsî !hoa#am !oa!ū #âibasens tsî #âi#uide • !lnae!gaufi !gausa !ās !nā mā !lgau!gaudi tsî !oa!ū ūsa mīdi hīa ra !gaisase !oe!ās !ās disa #khă!nāde • mù!ā mā#oa hā xoa#ans di !khaidi hīa ra xoa-ao-I di xoalgauba !gāsa kaina • xoa!gā!gā !amllareb !khaide tsî omkhâis !lgaelapes dis tsî !gaub hīan #noaguna ra gowalihe tsî oresa hōbahega

9.2.2 Khomais tsî xoas (ra ai!gû)

KHORA#UISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî:</i>	İÖ-AISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî !!khă in:</i>	İÖ-AISA IGÛBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî !!khă in:</i>
Xoas		
5 Xoa khorā#uisa lnōb di !gaellaresa tsî #gâ!nāgu !āde i#nuwis, #hunuma, sisenxa tsî !!khăllkhă,,lsens !aromadi !aroma	• !lhûi lgau ra #ansa lgui tamas kai o !nāsa !āde xu tsî unu lō-aisa daollgaude !oa !nunulnā !āsa lkharā lgauba !oa xoas !aroma, tsî lkharā !aromas tsî !gâ-aon !aroma !lnā #hunuma !āsa xu • xoamâi dana #âilgauga tamas ka io !lhûisa #ansa amke-aibe tamas ka io xoasa !āsa xu • !khô!nami #hōan, !lgamllare di tamas ka io xoasa #khanin hîa mû#gâlgau, #noagudi tsî !hoa#amde !khô#gâ hâse • !!khăsisb lkha #gâ!nāgu kai tsî !khô!nami #ansa lgui #âi#am!khais ai #gui!nāgu !lgâisa tamas ka digital !urude xu • sisenû #âilgaub tsî xoas di dîlgauga #âibasens lkha !ammâisa tsî lgui!gubuse xoasa !ereams hîa a !gaoxa-am tsî !gāsasa • sisenû !gāsase lgorasa xoalgorade hîa ra #âibasensa omkhâi tsî !amllarena • sisenû #âllarede sisen#uib !aroma (aillg. <i>amabes !nâ ...</i>) tsî !gau!lgaus !aroma (aillg. <i>Mî da karao ...</i>) • sisenû gowasisenûlgaub di #anai!khaide, xoasaon tsî mîdilluiba #hanuse tsî sisen#uib !aroma • !amllare sao ra !amllare!nōana #nuwis, #ansa mās !aroma tsî !hoallnâdanas !aromadi ai: • !lgamba tsî xoa!gâ!gâ rase • !amllare xoasa !āde khorā#uisa lnōb di #hunuma tsî sisenûs !aromadi !aroma, #hanu !amllareb tsî gowalilgaub nî !aromas tsî !gâ-aon tyawa lgaue: - khoexa!nâ sî#khanis xoa!gâ!gâs, lapemā, aollgui - #hanullî sî#khanis	• !lhûi lgau ra #ans tamas kai o #âilgauga lgui tamas ka io !nāsa !āde xu tsî unu lō-aisa daollgaude !oa !nunulnā !āsa lkharā lgauba !oa xoas !aroma, tsî lkharā !aromas tsî !gâ-aon !aroma !lnā #hunuma !āsa xu • xoamâi tsî !khô!nami dana #âilgauga tamas ka io !lhûisa #ansa ama tsî mûnanai di !āna xu • !oe!ā tsî lgui!gui #ansa ama tsî #noagu!nāhe ra !āde xoasa !gui!ās, gowa#uisens tsî !hoa#ams !kharagasin hîa mî-ai!ās, mî!oagu ra mû#gâdi tsî !lhûis !lgâ!gâsa #ōrisa xûn dis • sisenû #âilgaub tsî xoas di dîlgauga (aillg. xoalgoradi !gaellares) #âibasens lkha !ammâisa tsî lgui!gubuse xoasa !ereams hîa a !gaoxa-am tsî !gāsasa • sisenû !gāsase lgorasa xoalgorade hîa ra #âibasensa omkhâi tsî !amllarena • sisenû #anai!khaie hoaraga !ās di lgui!gubusib !aroma hîa ra hoa!nā-aixa daollgaus lās disa khomai-ao-e !lgau#uibase • sisenû gowasisenûlgaub di #anai!khaide, xoa#ans di !khaidi, xoasaon tsî !khû tsî #gui!nāxa mîdilluiba #âibasens tsî sisen#uib !aroma • !amllare sao ra !amllare!nōana #nuwis, #ansa mās !aroma tsî !hoallnâdanas !aromadi ai: • !lgamba, xoa!gâ!gâ tsî #noaba rase • !amllare xoasa !āde khorā#uisa lnōb di #hunuma tsî sisenûs !aromadi !aroma, #hanu !amllareb tsî gowalilgaub nî !aromas tsî !gâ-aon tyawa lgaue: - khoexa!nâ sî#khanis aollguis, #âilgauba !lgâ!uis, !hoallnâdanas - #hōa#khanib !oa hâ sî#khanis

9.2.2 Khomais tsî xoas (ra ai!gû)

KHORA#UISA IGÛBADI <i>!!Khâ!!khâsenaon ge nî:</i>	IŌ-AISA IGÛBADI <i>!!Khâ!!khâsenaon ge nî !!khâ in:</i>	IŌ-AISA IGÛBADI <i>!!Khâ!!khâsenaon ge nî !!khâ in:</i>
	- emails - tsê#khani xoa#gâs - #khani lgora!gâs - ama !nuri-oas (ai!g. mû!gâ-ao-i/tsû!gâb di !nurib) - !lgamllares • dîtoa !kharaga xoasa !lguî#amde xoa#ans tsî xoa#ans di tama !hoa#am!khaidi #ama • !haolhao lgau ra #ansa #gui!nâgu !lgâisa tsî digital !urude xu • !hara!âi #gomhellkhâseb tsî #ôrisasib mâ !urus hoas dib • #gâ!nâgu kai !lhûisa #ansa xoab !nâ kô!nâs, #hanuse !gaellgae tsî !urude #an!gâ • lapellgui, #gaekhâi, !gû!gâ tsî xoa-unu !lguî#made gowasîsen!gaub #ôrisasib !kha xoasa tsî !amku tsî khomaihe !!khâ sîsenna	- gowalîs - gonîsib lgora!gâs - î-îsa#hôa#khanib - #hôa#khanib di !nurib • dîtoa !kharaga xoasa !lguî#amde xoa#ans tsî xoa#ans di tama !hoa#am!khaidi #ama • haolhao lgau ra #ansa #gui!nâgu !lgâisa tsî digital !urude xu • !hara!âi #gomhellkhâseb tsî #ôrisasib mâ !urus hoas dib • !hara!âi #gomhellkhâseb tsî #ôrisasib mâ !urus hoas dib • lapellgui, #gaekhâi, !gû!gâ tsî xoa-unu !lguî#made gowasîsen!gaub #ôrisasib !kha xoasa tsî kai sîsen#uib !amku tsî khomaihe !!khâ sîsenna

9.2.3 Gowasisenlgaub tsî mîdilluib

llKhállkhāsenaon ge #ans tsî llgoe#ams llgaragu gowasisenlgaub gowab diba nî dīlgau llgau xoas tsî !hoas !nâ, tsî gowasisenūs di mîdilluib sisenū tsî llkhállkhāsen tsî !hoa gowab xa.

KHORA#UISA IGŪBADI <i>llKhállkhāsenaon ge nî:</i>	ĪŌ-AISA IGŪBADI <i>llKhállkhāsenaon ge nî llkhā in:</i>	ĪŌ-AISA IGŪBADI <i>llKhállkhāsenaon ge nî llkhā in:</i>
1 Xoamû#gai tsî xoasaona #hanuse sisenū, tsî llgau#ui gowa#ans di llgaragan ra hō!â tsî llnâ!â !khaisa (!gao!gao llgaragu gowab digu)	• sisenū #hanuse sao ra saode - ūbēsaos (') - #âllaesaos (-) - lamsaos (.) - lomsaos (,) - lomlamsaos (;) - #gai#uisaos (!) - dīsaos (?) - lgamlamsaos (:) - llgaellgaesaora (“ ... ”) - #âisaos (-) - llkhamkha () • sisenū kai xoamûde • sisenū !nubu!nubudi tamas ka io xoa!nubu!nubusa londe • sisenū #hanuse !hoalōlgaub gowab diba: mî-aradi, lōmûdi, lhūlōmûdi tsî lgamlōgu, #hanuse #gai#uis, lō#hīgus • sisenū #hanuse #hanulli xoalgauba	• sisenū #hanuse sao ra saode - ūbēsaos (') - #âllaesaos (-) - lamsaos (.) - lomsaos (,) - lomlamsaos (;) - #gai#uisaos (!) - dīsaos (?) - lgamlamsaos (:) - llgaellgaesaora (“ ... ”) - #âisaos (-) - llkhamkha () • sisenū kai xoamûde • sisenū !nubu!nubudi tamas ka io xoa!nubu!nubusa londe • sisenū #hanuse !hoalōlgaub gowab diba: mî-aradi, lōmûdi, lhūlōmûdi tsî lgamlōgu, #hanuse #gai#uis, lō#hīgus • sisenū #hanuse #hanulli xoalgauba

9.2.3 Gowasisenlgaub tsî mîdilluib (ai!gû ra)

KHORA#UISA IGŪBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî:</i>	IŌ-AISA IGŪBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî !!khă in:</i>	IŌ-AISA IGŪBADI <i>!!Khăllkhăsenāon ge nî !!khă in:</i>
2 sisenū lgau ra gowab !amllarelgauga	• sisenū llaega #hanuse • dī lgorasa !kharaga lonmîdi llaegu, aillgaue: lguilnôb, #guilnôb, #khari#kharimîn, surib, !amllaesa lonmîdi, ûhâlgau, lonmîllgaus, !gôamîn tsî lnôs, tsâllkhâhe lloasa lonmîs • sisenū sisenmîsa xu kurusa mîde: tsâlgau, didilgaub, #ôrisalgaub, kaikais, !balgaub, llûsasib sisenmîs, #nân#airis • sisenū lonmîlarodi dis: lguiro!haos, #hanu saogub mîdi dib, !oa!û tsî #gan#âibasens, hâlgaubedi • sisenū lonmû#nûllkhaes dis: ûhâlgau, #nân#airi, lonmîllgaus • sisenū laromîs dis: !khaib, llaeb, lgaub • sisenū khom!nâde	• sisenū llaega #hanuse • dī lgorasa !kharaga lonmîdi llaegu, aillgaue: lguilnôb, #guilnôb, #khari#kharimîn, surib, !amllaesa lonmîdi, ûhâlgau, lonmîllgaus, !gôamîn tsî lnôs, tsâllkhâhe lloasa lonmîs • sisenū sisenmîsa xu kurusa mîde: tsâlgau, didilgaub, #ôrisalgaub, kaikais, !balgaub, llûsasib sisenmîs, #nân#airis • sisenū lonmîlarodi dis: lguiro!haos, #hanu saogub mîdi dib, !oa!û tsî #gan#âibasens, hâlgaubedi • sisenū lonmû#nûllkhaes dis: ûhâlgau, #nân#airi, lonmîllgaus • sisenū laromîs dis: !khaib, llaeb, lgaub • sisenū khom!nâde
3 sisenū !gâi sisen#uiba ûhâ, lgau ra, mûnanaixa tsî !kharaga!nâgu mîdilluiba, !kharaga!nâgu mâsigu !nâ, tsî llgau#ui dib lkha sisenūs tsî lnâu!âs #gangowab tsî #khoamîn disa; larosen rase !nâsa #ôrisasiba sisen#ui llnaellgaus !nâ tsî sisenū harase !kharaga llnaellgaufi xûna	• sisenū #hanuse: llkhâ#âibasenmîdi, mâ!oamîdi, llkhâxoamûmîdi, lguillobemîdi, #khoamîn • ûhâ hō!âsa mîn lgam#gerexa #âibasensa ûhâ llkhâ !khais disa • sisenū mî#khanidi tsî lnî !luru#khanina xoamû#gais, #âibasens tsî hâlaro ra #ansa • sisenū elektronib !urude (aillgaue internets) llnaellgaufis !aroma (hōsan karao) • sisenū #hanu mîdilluiba sisen#uib Hurigowab tsî Afrikaans diba llara#uis !aroma, aillgaue hoallae lgam gowa mî#khanide sisenūs lkha • sisenū lgau ra mîdilluiba !kharaga !aromadi tsî mâsigu !aroma • hō lō-aisa mîdilluiba lnî llkhăllkhăsen harigu !nâ, aillgaue llgau!nâs, texnoloxib, #gam#gamsenlhurun, lhûhâsib tsî #urusib llhōgu, aillgaue HIVs tsî AIDS, !hûsăullkhăsib !gomsigu tsî lgăba lari#uis, #harugutsoatsoas, ts. lln	• sisenū #hanuse: llkhâ#âibasenmîdi, mâ!oamîdi, llkhâxoamûmîdi, lguillobemîdi, #khoamîn • ûhâ hō!âsa mîn lgam#gerexa #âibasensa ûhâ llkhâ !khais disa • sisenū mî#khanidi tsî lnî !luru#khanina xoamû#gais, #âibasens tsî hâlaro ra #ansa • sisenū elektronib !urude (aillgaue internets) llnaellgaufis !aroma (hōsan karao) • sisenū #hanu mîdilluiba sisen#uib Hurigowab tsî Afrikaans diba llara#uis !aroma, aillgaue hoallae lgam gowa mî#khanide sisenūs lkha • sisenū lgau ra mîdilluiba !kharaga !aromadi tsî mâsigu !aroma • hō lō-aisa mîdilluiba lnî llkhăllkhăsen harigu !nâ, aillgaue llgau!nâs, texnoloxib, #gam#gamsenlhurun, lhûhâsib tsî #urusib llhōgu, aillgaue HIVs tsî AIDS, !hûsăullkhăsib !gomsigu tsî lgăba lari#uis, #harugutsoatsoas, ts. lln

9.2.3 Gowasisenlgaub tsî mîdiluib (ai!gû ra)

KHORA#UISA IGŪBADI <i>!Khǎllkhāsenaon ge nî:</i>	ĪŌ-AISA IGŪBADI <i>!Khǎllkhāsenaon ge nî !khā in:</i>	ĪŌ-AISA IGŪBADI <i>!Khǎllkhāsenaon ge nî !khā in:</i>
4 !gâi!gâb !kha kuru mîdi tsî !kharaga #âibasenga	• dî mîde !amllaresa (#nuwisa): mî!gaob tamas ka io !nomab, #â-ams, #âkhaos • sîsenû #hanuse, !amllare tsî !oe!â !kharaga #âibasen!nôana: dî#âibasenni, mîmā#âibasenni, !gui!nâxa, !amllaesa, #gui!nâxa #âibasengu • sîsenû tsî sîsenxa kai: dîlgaub tsî tsâlgaub, !lgaellgaegowab tsî !lgaebagowab, !tamalgaub, mîmā#âibasengu, #gai#uidi • sîsenû !lgâi#uisenlgauga: !lgaelgaub, !llkhālgaub • sîsenû !garu#âibasengu tsî !lapollapo#âibasenga: lonmîllapollapos, sîsenmîllapollapos, unumûlgaub, lonmîllapollapo#âibasenni	• dî mîde !amllaresa (#nuwisa): mî!gaob tamas ka io !nomab, #â-ams, #âkhaos • sîsenû #hanuse, !amllare tsî !oe!â !kharaga #âibasen!nôana: dî#âibasenni, mîmā#âibasenni, !gui!nâxa, !amllaesa, #gui!nâxa #âibasengu • sîsenû tsî sîsenxa kai: dîlgaub tsî tsâlgaub, !lgaellgaegowab tsî !lgaebagowab, !tamalgaub, mîmā#âibasengu, #gai#uidi • sîsenû !lgâi#uisenlgauga: !lgaelgaub, !llkhālgaub • sîsenû !garu#âibasengu tsî !lapollapo#âibasenga: lonmîllapollapos, sîsenmîllapollapos, unumûlgaub, lonmîllapollapo#âibasenni
5 ôa!gao tsî sîsenxa kai !gao!gaogu #nûi!khunis tsî am!khōs diga	• am!khō (amam) !Apa!aogowaba xu Khoekhoegowab !lga tsî !llkhāti !khunisase • #nûi!khuni supu gowalîdi, !nubu tsî supu !ân, !nandi !nâ ra dîhe !hoa#amdi, !lgaellgaesa #nûn tamas ka io !lnâu!gâdi, gaxu !âdi	• am!khō (amam) Hurigowaba xu Khoekhoegowab !lga tsî !llkhāti !khunisase • #nûi!khuni supu gowalîdi, !nubu tsî supu !ân, !nandi !nâ ra dîhe !hoa#amdi, !lgaellgaesa #nûn tamas ka io !lnâu!gâdi, gaxu !âdi
Mîdiluib		
1 #an tsî sîsenû !nōb di hoa!nā-aixa, !llkhǎllkhāsens tsî !harib di !ō-aisa mîdi tsî !garu#âibasenga hîa khomais, xoas, !hoas tsî !gās !aroma #âu hâna sekondere skoli di !harib ai; tsî xoamû#gai tsî mîna #hanuse #gai#gui	• #an tsî sîsenû !nōb di hoa!nā-aixa, !llkhǎllkhāsens tsî !harib di !ō-aisa mîdi • sîsenû !garu#âibasenga hîa khomais, xoas, !hoas tsî !gās !aroma #âu hâna sekondere skoli di !harib ai • xoamû#gai mîna tsî #hanuse #gai#gui	• #an tsî sîsenû !nōb di hoa!nā-aixa, !llkhǎllkhāsens tsî !harib di !ō-aisa mîdi • sîsenû !garu#âibasenga hîa khomais, xoas, !hoas tsî !gās !aroma #âu hâna sekondere skoli di !harib ai • xoamû#gai mîna tsî #hanuse #gai#gui

10. !Hara!âis

!Gôan ai !ammâisa !khăllkhă!khô#găb tsî !gôan ai !ammâisa !gau!nâs hâra ge #haba !nôllguib â-i #ans tsî !khâsigu hîa #ans ai !gao!gaosa !hûhâsib tawa ra !gauna ra sîsenû. !Ô-aisa !khâsigu !khăllkhă#găekhâigu ge ra !gâsa kai mâ !nâu!âs tsî !khâsiga i nî !khăllkhâsenoa-e dî!gau!gausa !gau!nâs tsî !khăllkhâsens !khais di !am#oas ase, hîa nî !hara!âihesa. Nausa i ge !khăllkhă!khô#găb nî !khăllkhâsens xa !gû!gûhesa, tsî !hara!âis tamasa ka io !âidi xa !gû!gûhe tidesa. !Hara!âis tsî !âis ge !khăllkhâsensa nî #khâ!nâ. !Nâsa #ans hîa !gorasa ra dî !hara!âis #ama hâs !aroma #Nûi!kharus Xoallguib tsî #nûi!kharus sî#nami#khanidi !nâ kô re.

10.1 Garu a !hara!âis

!Oasa !nôb tsî !harigu !khâsiba !khôs !aroma i ge !kharaga!nâgu !guillapollaposa tsî !laposa tama garu a !hara!âis māsiga a #hâbasa loasa !khais !khăllkhâsenao-i ai!gûs tsî sî!nâde hoaraga !khăllkhă!âgu !nâ mās !aroma. Garu a !hara!âis ge nî !gâsa, supu tsî sîsenûhe !khă, tsî !gâsase !khăllkhâsenao-i ai !ammâisa !gao!guigu tsî dî!gauga !nâ nî !gao!gaosa. !Gau!nâ-aon ge #gom#gomsa tsî ama #ans !khăllkhâsenao-i ra !gao!gao !khâsigu !nâ dî !gauba nî nana#ui. !Khăllkhâsenao-i di ai!gûs tsî sî!nâdi #ama go !haolhaohe #ans ge nî sîsenûhe !khăllkhâsenao-i !lî di !gaisa tsî #khawusa !khaide !gau!uis !aroma, mâpan !gâise ra dîs tsî tare-i !aromas asa, tsî mâpan !gaisase nî dîtsâsa, mâtî tsî tare-i !aroma. !Gûn ge !laeba xu !laeb !ga nî #an#anhe !lî di ôa-i di ai!gûs #ama, tsî !khâti nî #gao#gao!nâhe !n sî!nâhe ra !gâi!gâba mādawa-am tsî !arulî nî aollguiga mâhe mâtî nî !lî-i di !khăllkhâsens di !laxasiga #khâ!nâsa.

!Khăllkhâsenao-i ai!gûs tsî sî!nâdi hoaraga !khăllkhă!âgu !nâ di ge nî !gûna nî !nuribahe skoli di !nuri#haweb ai.

10.2 #Nuwi ra tsî !khô!nami ra !hara!âis

!Gam !gaukha !hara!âis dikha ge ra sîsenûhe, #nuwi ra garu a !hara!âis tsî !khô!nami ra !hara!âis hâkha. #Nuwi ra !hara!âis ge !hara!âis hîa ra skolkurib !nâ dîhesa !khăllkhâsensa !gâi!gâi tsî !gau!nâs tsî !khăllkhâsensa unu tsî daollgausa hui!nâs !aroma. !Hara!âis ge #nuwi ra !âsa ra !khăllkhâsenao-i tawa !huru, !lîs ga:

- sîsenûheo !lîna #gao#gao!nâs !aroma !n !lî di #ans tsî !khâsiga khora#ui, !gâi !oasa tanisen!gaugu tsî #ûga !gao!gui, tsî !gâi !khăllkhâsen!gauga ai!gû kais !aroma
- !hara!âis !gui#amdi !nâ-û !gôana hui o !n !gomsina gâ-aise oresa hōba !khăllkhâsen !n ge xûna ra sîsenûse;
- !gau!nâ-ao-e huio !i !nâ #ansa sîsenû !khăllkhă!gaugu tsî !khăllkhâsens di huisenûxûna !gâi!gâi!nâs !aroma.

!Khô!nami !hara!âis ge !hara!âi!nôas hîa ra skolkurib di !ams ai dîhesa !haolhaohe hâ ai!gûs tsî sî!nâhe ge hoaraga kurib !nâ !khăllkhâsenao-i xa !harodi !khăllkhă!âb disa, kurib lams di !âidi !kha !khô!lâresase. !Am#oas !khô!namisa !hara!âis dis ge !gui!gupu kurib lams di !kharus xrata. .

10.3 !Aposa tama hâ dî!gaugu tsî !Aposa dî!gaugu

!Gau!nâ-ao-i ge nî !hara!âi mâtikô !gâise i go mâ !khăllkhâsenao-i hoa-e !gao!gao !khâsigu hîa !khăllkhă!âb !nâ xoa!gâ!gâsaga a sî!nâ !khaisa, tsî nêsa xu nî mû#an !khă mâ hoa!nâ-aixa ai!gûsa go !khăllkhâsenao-i a sî!nâsa. Kai amses ge nêsa !laposa tama hâ !gaub ai a dîhe !khă daollgausa mû!haradi mâ !guilguibe !gôa-i hoa-i ai!gûs hîa !khăllkhâsens #ama hâs xa, tsî !âisens di māsigu !nâ xûnan ra ôa!nâ, !nâu!â !i ran tsî !haolhaoa #ansa, #ansa sîsenû-û, !nâu!harugu, !oasa !gauga !gora!gâbasen, tsî !lî di hoa!nâ-aixa !haos !nâ-û.

#Hâbasa i karao !hara!âisa !nâsase !laposa !gaub ai !am!lâresa, o i ge !gau!nâ-ao-e !lkhă i as kôse !lkhă māsî!nôab !naetisa !khăllkhâsens tsî !âisens di māsigu !aroma nî sîsenû !gôa-i di !khâsiga !âis !aroma. Sîsenû !naetisa xoasa tsî amke-aibe !âidi dis ge loro !nôllguib !khâsigu dîb !guiba !hara!âi !khă tsî !nâ-

amaga kai !laeba !khō+gā tide. !Nubu !āidi mab lguib ga !khā!khā!ā xawe di !āb !khā!khā!āeb dib lguiba nī ū tsī kaise !khō+uisa soan !nā lgui hoaraga !khā!khā!kāma nī !khō+gā.

10.4 Kō!gās

†Ans hīa ra !laposa tama tsī !laposa garu-a !hara!āisa xu hōhes ge !gau!nā-ao-i xa nī sisenūhe i i †an mōpa i †hābasa !khaisa !khā!khā!gaugu tsī huisenūxūna mā lguilguibe !gōa-i di ai!gūs tsī †hāsigu !aroma unusa. Mā danalguisib !khā!khā!s dib di lams hoas ai, tsī mā terms hoas di lams ai i ge !gau!nā-ao-e !khā!khā!senaon !kha !hao hāse ai!gūsa nī kō!gā, !nās ge !gui!amdi hīa dītoahe hādi, !haolgaub, tarenan !gōana !khā!khā!sen hās, tsī taren garu ase dīhe !khā !khais sisen!nāhe nīse i māsiba !gā!gāis !aroma tsī !gā!gāgu !gubis sī!nā hāgu ai mūba mā hāsesa.

10.5 †Anai!khaidi ai !gao!gaosa xratgu

Xrati ga garu a !hara!āis !nā māhe, o i ge !gao!gaose †hābasa !ligu nī !khā!khā!senaon-i di ama !harib !gā!gāb !ō-aisa !khāsigu dib hīa sī!nāhe hāba !gau!uisa, tsī mātīn nau !khā!khā!senaona ra sī!nā tamasa ka io !guillapollaposa !gōab !khā!khā!senaon dib nī hoallae Xrat A, B, C, tsī !nāti māhesa. †Anai!khaidi ai !gao!gaosa !hara!āis !nā i ge mā xoamūs hoas di xrata xoa!gā!gāsa nī ūhā hīa ra mīsa tarena i !khā!senaon-e nī dī!gau!gausa !nā xrata māhes !aroma. Xratgu xoa!gā!gādi ge kurikorobe nī mā !khā!khā!āb hoab !aroma dīhe. †Hābasa i ge a !gau!nā-aon !kharaga !āgu dīn nī sisen!laresa i nī lūbe hā !nāu!āsa xratgu xoa!gā!gādi di †āibāsens †ama ūhā, tsī mātīn nī garu a !hara!āis !nā sisenū !khaisa, i i xratga †hanuse tsī lgui !gaub ai hoa !khā!khā!āgu !nā māhe. Ti i ga dīhe, o lgui i ge !hara!āis di !gōaga a †gom!gomsa.

10.6 Xratgu xoa!gā!gās

!Khā!khā!senaon-i di !khō!namisa sī!nās !ō-aisa !gūbadi !nās ge mā !khā!khā!āb !nā xoamūdi !nā Asa xu Es kōse hā xratgu !nā nī !gau!uihe, tsīs ge Asa hoan xa a !gawi sī Esa hoan xa a †am. Xoamūdi xratgu ga māhe, o i ge †hābasa !ligu nī ama sī!nādi !khā!khā!senaon dide hīa !khāsigu !kha !gaellaresase nī !gau!uisa. !Gaellares hīa xoamūdi !nā hā xratgu tsī !ō-aisa !gūbadi !nā hās ge !naka ra !gau!uihe. I !khā i as kōseb ge xoamūs ai hā xrata !oa !gōab ase nī sisenūhe, persentasib di soas !nā.

Xrat	% !Nōb (Xr 8 - 9)	Xrat xoa!gā!gās
A	80%+	Sī!nā hā kaise †oa!amsase !ō-aisa !gūbade. !Khā!khā!senaon-i ge kaise mā!oa hā hoaraga !khaidi !khāsib dīdi !nā.
B	70-79%	Sī!nā hā kaise !gāise !ō-aisa !gūbade. !Khā!khā!senaon-i di sī!nās ge !laegulnōb di †gaolkhādi †am!nā !goe tsī i ge !khā!khā!senaon-e kaise !gapise !nāsa !khaidi !khāsib dīdi !nā a !gāi.
C	60-69%	Sī!nā hā !gāise !ō-aisa !gūbade. !Khā!khā!senaon-i ge !ō-aisa !gūbade !goe!am hā tsī !ūhesa māsigu tsī !gaugu !nā sisenū !khā.
D	50-59%	Sī!nā hā †khī!khīsase !ō-aisa !gūbade. !Khā!khā!senaon-i di sī!nās ge !laegulnōb †gaolkhādi !kha ra !gūllare. !Khā!khā!senaon-i ge tsāse !khā!khā!sens †khā!nāsa !nī !khaidi !nā †hāba !khā.
E	40-49%	Sī!nā hā !lib a loro !gōab !ō-aisa !gūbadi dība tsī !khāsiba ūhāse !gawā!he !khā. !Khā!khā!senaon-i tsāse hoaraga !khāsiga !ō-aisa !gūbadi dīga sī!nā tama hā, xawes ge !li-i di sī!nāsa !lib a loro !khāsib di !hariba !nā hā. !Khā!khā!senaon-i ge !khā!khā!sens di †khā!nāsa !nāsa !harigu !nā †hāba hā.
U	0-39%	Sī!nā hā !lib a loro !gōab !ō-aisa !gūbadi dība. !Khā!khā!senaon-i ge !khā tama hā loro dommi di !khāsib di !harib !ō-aisa !gūbadi dība sī!nāsa, kaise khorā!uisa huib !gau!nā-ao-i dib sīn !kha. !Khā!khā!senaon-i ge kaise !khō!khōsa !khā!khā!sens di †khā!nāsa †hāba hā.

10.7 Dīb tsī xoamâis !hara!âis dis

Garu a !hara!âis ge nî lawellguihe tsī saoguba !oa !lguī!uihe kurib di tsoatsoas ai, tsī nî i !lkhā i as kōse supuse ūhāhe. !Gōagu hīa ra !gubis di !laxasin, !lguī!amdi, oms tawa ra dihe siseni, tsī !nubu !āidi hīa ra !hoa!am!khais di lams ai māhedi ge garu-a !hara!âis !aroma xoamāihe !lkhā

10.8 !Hara!âis !gūbadi

Sekondere !harib !nân ge !lkhā!khāsenaon di !gās tsī khomais !lkhāsigu, tsī !lkhāti !līn di #ans gowa#ans tsī mīd!lūib tsīna ra !hara!āihe !nā !hoa tsīn ra xoa soab ain ra sisenūse, tsī !nā-amaga i ge !hara!âis !gūbadi nē !lkhāsigu did era #gā!nāgu !hara!âis !gūbadi !hoas tsī xoas didi !nā.

!Hara!âis !gūbadi #guro gowab didi ge:

10.8.1 !Hoas

!lkhā!khāsenaon ge nî !lkhā in:

1. !hoa#harugu hō!āsens tsī !gāui sisen#uib lkha;
2. !gau kai !līn !hoaba #ansa tsī lūsa māsigu tawa tsī !lgoa#ui ra !nāu#harugub !aromadi tawa;
3. !gāi#ui !lgoa#ui ra #āide !gāsase, !nōb di hoa!nā-aixa, !lkhā!khāsens tsī !harib di #hunuma mīdi tsī !garu#āibasenga #ōrisase sisenū tsī 4hanu #gai#uilgaub lkha;
4. dī!gaullgau !gaisa !goe#ams !hoahe ra gowasisen!gaub Khoekhoegowab diba;
5. !khaellnā !ammāisa, #hanu saogub !nā #homisa tsī #khanuse ra !gū mī-ai!āde !klharaga !gā-aon tsī #āibasendi !aroma;
6. !hao !gāi sisen#uib lkha !nōb di sisen!lare!nāhe ra !hoa#amdi tsī !gam!laredi !nā !lgoa#uixa !hoa#am!khaidi, !hōgu tsī !ādi !nā;
7. dī!gaullgau !gau ra sisen!lareb !lkhāsigu tsī dī!gauga;
8. sisenxa kai !hūhāsiba ū!oasaba !garaga sisen!lareb !nā.

10.8.2 Xoas

!lkhā!khāsenaon ge nî !lkhā in:

1. khomai !nōsase !āsa #ōrisasib, #khanusib tsī !nāu!ā rase !oa!ū tsī #gan!gāsa #āibasensa ūhāna;
2. !oe!ā, !gopellnō tsī kō!gā !lgoa#ui ra #ansa !khō#gā hā !āde #āibasens, !gā-aon, xoa!gaub, !ās !am!larelgaub tsī !khō#gāb lkha !gaellaresase;
3. #gae#ui !gau ra #ansa !āde xu tsī unu !nī hā #āibasens, !am!lareb tsī !gā-aon tawa nī !gause;
4. #gae#ui tsī !guilgui tamas ka io !gopellnō tsī mī!oagu !hūisa #ansa !gam tamas kai o !nāsa !āde xu;
5. !oe!ā, !lguī!ā, #āi#ui xū-i #ama, tsī kō!gā !gom!gausa !khaidi gaxullgae#hōas, !huru!ās tsī !hūisa !gaipetsanade;
6. !nāu!ā, !lguī!ā tsī gowa#uisen !gom!gausa xoa#ans #anai!khaidi #ama tsī mūnanaib gaxullgae#hōas, !huru!ās tsī !hūisa !gaipetsanadi !nā, tsī !gom!gom!gao mī!ādi tsī mū#gālgauga !āsa xu hā !gaullgaudi lkha;
7. kō!gā !gāi sisenxasib tsī sisen#uib gowasisenūs, xoa#ans !khaidi tsī !nī hā dī!gauga !ādi !nā;
8. !am!lare !lguī!gubu tsī #gā!nāgu ra !āde !#nuwisa, #hunuma, sisenxa tsī !nī khami i #āibasendi !aroma;
9. sisenū !am!lareb, gowal!gaub tsī lōba #āibasens tsī !gā-aon !lguī#ams dīn tawa ra !gause;
10. dī!gaullgau #ans tsī !goe#ams khora#uisa !garagu xoamū#gais tsī gowasisen!gaub Khoekhoegowab diba xoa!nā;
11. sisenū !nōb di hoa!ā-aixa, !lkhā!khāsens tsī lō-aisase !harib di mīn tsī !garu#āibasenga #ōrisase tsī #hanu xoamū#gaiib lkha.

10.9 Garu a !hara!âis: khoratuisa daollgaudi

!Nî khami kô !gôab di garu a !hara!âis !laxasin ge terms !nâ !lhûihe, xratga mabahe tsî nî xoamâihe. Nê garu a !hara!âidi ge #ôrisase nî lawellguihe tsî kô!gâ#haweb, kô!gâs di kô! !khaidi tamas ka io memorandum !oa nî kô!gâhe. Kô!ihe nî !khaidi !laxasina !hara!âis tawa di ge !hara!âis !laxasib ai!â !khâ!khâsenaon-e nî mabe, xawe !âidi tawas ose. !Gaulgaudi dihe ge sîsenni didi hian ge !khâ!khâsenaona !gâi, !laegulnôb tsî #am !gôaga hō!nân, tsî !khâti xoasa !gui#ams tsî kô!gâ#haweb ge skoli tawa nî ûhâ!garahe sao ra kurib di lams kôse. !Gau!nâ-aon ge !lhûi !khâ xratgan nî mabe tsî/tamas ka io xoamâisa #gaolkhâhe ras xa !nâsa garu a !hara!âide #nuwikhâi ra !aromadi !aroma. Kurib lams di !khô!nami ra xrats ge !hara!âis !gui#amdi !khâ!khâ#gaekhâib !nâ madi ai !gui nî !gao!gaosa.

10.9.1 !Gâs tsî !hoas

!Khâ!khâsenaon di !khâsib (#homisen tamase) tsî naun !kha sîsen!ares !khâsigu ge nî #ganabagus ai !hara!âihe kurib !nâ, tsî mabi-ai!âs !khâsiga !gui !nâsa terms !nâ kô!gâs di tafeli !khâ!khâ#gaekhâib diba ra sîsenûse. !Gôagu ge !gau ra kolomgu !nâ ra !Hara!âis di #Haweb ai xoa#gâhe.

10.9.2 Khomais tsî daollgausa xoas

Khomais tsî daollgausa xoas

Khomais tsî !nâ!âs ge hoallae terms !nâ !hara!âihe !kharaga di!nôan hia ra !nâ!âs !oa!û hâ tsî #gan!gâsa #âibasensa ra !âina ra sîsenûse. !Orodomma !gui khomais di !khâ!âis ge terms !nâ !Hara!âis di #Haweb ai nî xoa#gâhe !gau!nâ-ao-i xa.

!Hara!âis khomais !khâ!âis dis daollgausa xoas !gui#amde nî !khô#gâ #ams !aroma, hian nî !khâ!khâsenaonalgau ra #ansa !lhûi !gui tamas ka io !nâsa khomai!âna xu tsî/tamas ka io mûhesa xûna xu tsî !lîna nî sîsenû xoas !gui#ams !aroma, hia !khara !am!lareb, !aromas tsî khomai-aona #âibasenbahe hâse #hunuma !âs xa. Daollgausa xoas ge aillgause !khô!namis, sî#khanis, !nurbi, xoamâi xûn, tsê#khani xoa#gâdi, ts. !n.

!Orodomma !gui !khô!namis ge terms !nâ nî kô!gâhe tsî !Hara!âis di #Haweb ai xoa#gâhe.

Garu a xoas

!Orodomma !gui !am!ares tsî !gui !nubu xoa!âs ge terms !nâ nî kô!gâhe tsî !gôaga garu a !hara!âis di #haweb ai nî xoa#gâhe. Mâ terms hoas !nâ i ge !khara !am!lare!nôaba nî !hara!âihe. Xoahe ra !gui#amdi ge !laupexa sao ra gaxusiba nî ûhâ:

!Am!aresîsenni:

Xrat 8: 200 – 300 mîdi

Xrat 9: 300 – 350 mîdi

!Nubu !gui#amdi:

Xrat 8: 150 - 180 mîdi

Xrat 9: 180 - 200 mîdi

Xoa#ans

!Khâ!khâsens xoa#ans dis ge !nona !âde !khô#gâ hâ: #hauxoas (prosas), !huru!âs (dramas – !gui !huru!â!lara !huru!âdi) tsî !gailgaru#ans tsîde. Hoa !nona !âdi ge !hara!âihe !khâ amke-aibese tsî xoasa !gui#amdi tsî !âidi ase. !Orodomma !gui xoasa !gui#ams ge terms !nâ nî kô!gâhe tsî !gau ra kolommi !nâ !Hara!âis #Haweb ai xoa#gâhe. !Gui#amdi ge !nâsase !âs ai !gao!gaosa dîde xu nî !am!larehe, xawen ge !khâ!khâsenaona !gui-aisase !gui !am!lareb di !gaub ai hâ dîsa kurib !nâ nî di !gau!nâ-ao-i xa !lhûihe hâ genreb #ama. Nê!n hoan !nâ i ge kurib lams !nâ !gau!nâ-ao-e !âs #ama hâ dîdi !guide a dî !khâ tsî/tamas ka io dîdi hî !gui tamas kai o !gam xoa!gorara !nâ a !lreamhe !khâde. Kurib lams di dî#haweb ge mâ genreb hoab #ama dîsa nî ûhâ, tsî!n ge !khâ!khâsenaona !gamkha #ama !gui nê !nona genrega xu nî !lream.

- (i) #Hauxoas (gaxu llgae#hōas tamas ka io !nubu llgae#hōadi)
!Nāmâb ge !gamse nî !oe!âhe lhuru-aon, #âi#am!khaidi, saogub !nae!khaidi dib, llgaelapes, lnî !naka mâ llgaelapedi tsî !amllareb, dîgu tsî sao rase ra ī, n, tsî gowab tsî mûnaihe ra xûn ai ra #âise #nûise. llKhāllkhāsenaon ge nî tsubu#uisa !âs ai !gao!gaosa dîdi tsî dîdi hîa ra !amllareb di lgaub ai !ereamhesa #gaolkhādi tsîna dî garu a !hara!âis di !gôab !aroma.
- (ii) lhuru!âs (dramas)
!Nubu lhuru!âs ge nî dihe. !Nāmâb ge !gamse nî !oe!âhe lhuru-aon, #âi#am!khaidi, saogub !nae!khaidi dib, llgaelapes, lnî !naka mâ llgaelapedi tsî !amllareb, dîgu tsî sao rase ra īn, tsî gowab tsî mûnaihe ra xûn ai ra #âise #nûise. llKhāllkhāsenaon ge nî tsubu#uisa !âs ai !gao!gaosa dîdi tsî dîdi hîa ra !amllareb di lgaub ai !ereamhesa #gaolkhādi tsîna dî garu a !hara!âis di !gôab !aroma.
- (iii) lGailgaru#ans
lGailgaru#ans ge !amllareb, !khō#gāb tsî dommi, mûnanaib, lōlgaub tsî llgâi#uisenlgaub, tsî #nûi!nâs tsî lgaub. llKhāllkhāsenaon ge nî tsubu#uisa !âs ai !gao!gaosa dîdi tsî dîdi hîa ra !nubu !amllareb di lgaub ai !ereamhesa #gaolkhādi, tsî lgo Pellnō tsî mâi!oagu lgaipetsanadi hîa lgui #âi#am!khaidi #ama hâde.

Xoallguisa khomais mâ xrats hoas !aroma:

Xrat 8: 6 lgaipetsanadi **TSÎ** 1 !nubu lhuru!âs **TSÎ** 1 gaxu llgae#hōas **TAMAS KA IO** 5 !nubu llgae#hōadi kurib !nâ

Xrat 9: 8 lgaipetsanadi **TSÎ** 1 !nubu lhuru!âs **TSÎ** 1 gaxu llgae#hōas **TAMAS KA IO** 6 !nubu llgae#hōadi kurib !nâ

10.9.3 Gowa#ans tsî mîdilluib

Gowa#ans tsî mîdilluib ge terms !nâ nî !hara!âihe lnâ khomais tsî !khā!âis, xoa#ans tsî garu a xoa di llgui#amdi di !âse, tsî !kharagase !hara!âihe tama hâ. llNâs ge kurib lams di !âis !nâ lgui ra dihe.

10.9.4 !Khō!namis garu a !hara!âis dis terms !nâ:

llKhāsib	!Gôab	Kai!gôab
1. !Gâs tsî !hoas		
Ai#homisa tama !hoas/sîsenllares llkhāsigu	10	
Ai#homisa !hoas	10	
Kai!gôab		20
2. Khomais tsî xoa		
Khomais !khā!âis & daollgusa xoa	20	
!Khō!namis	10	
!Amllareb	20	
!Nubu xoa!âs	10	
Xoa#ans llgui#ams	20	
		80
KAI!GÔAB		100

10.9.5 Terms lams di !gôab !nurib !aroma

Garu a !hara!âis di !gôab lgui terms dib 100 xu hâ. Nē !gôab lguib ge !nurib !aroma 1ro tsî 2llî termra lams ai nî sîsenûhe - llKhāllkhāsenaon ge tã nî nē #guro lgam termra lams ai !âisa xoa kaihe.

!Gâi #âilgauba !amllarena xoasa #nuwibas !aroma ge skolga ga #gōsen llKhāllkhāsenaona lamllares tsî !nubu xoa!âna luni tsēs skoli dis ai xoa kaisa lgōana skoli tawa ûhâs !aroma.

10.10 Kurib lams di !âis: khoratuisa daolgaudi

Xrat 8s di lams ais ge !lgâu!nâbe kurib lams di !âisa Khoekhoegowab !nâ ra xoahe, tsî Xrat 9s di lams ai !kharese !augaba xu hâ !âisa. Xrat 9s di dîthawegu ge ge DNEAs xa nî tgaekhâihe tsî !kharigu !nâ nî kô!gâhe. !Aromas nê !âis dis ge !hara!âisa mâs kôse I mâ !guilguibe !khâ!khâsenao-i hoa-e kurib di !gûbade sî!nâ hâ !khaisa. Nê !âide ai!homibasen tsî dîthuis ge tã !gam wekhekha xa !nâsa !laeba kurib lams ai nî !khô!gâ. Kurib lams di xoasa !âis ge !nona dîthawega xu hâ:

Dî#haweb	Dî!nôan	!Aeb	!Gôab
1ro Dî#haweb Khomais tsî Daolgausa Xoas	Nê dî#haweb ge lgam !âra ûhâ, tsî i ge mâs hoas ai dîde a dîsa. Khomai!ân hîa ra nê dî#haweb !nâ sîsenûhen ge nî llgae#hòa, khoen ûigu di llgae#hòa, ama tsî #ansa !khô#gâ hâ. Hoa !âra ge llaupexa 800 mîdi di gaxusiba Xrat 8s !aroma; tsî 1000 mîde Xrat 9s !aroma mnî ûhâ.	2 irkha	
	1ro !Âb Nê !âb ge lgam llgui#amra !khô#gâ hâ, tsî di ge dîde #guro !âs ai nî !gao!gaosa.		
	1ro llGui#ams Nê !âb ge !nubu !ereamdi, #gui!nâgu llhûxiûs dîdi, llkhowa-amsa dîdi, ama tsî ama tama dîdi tsî/tamas ka io lguiros dîde !khô#gâ hâ. Xoamû#gais, gowa#ans tamas ka io xoasaon !aroma i ge !gôaba #gaellnâhe tide.		8
	2nî llGui#ams llNâu!âhesa ra llgau !ereamde ra #gaolkhâ dîdi ge nêpa nî #gaekhâihe. llKhâllkhâsenaon ge loasa #âibasengu !nâ nî !eream. !Nani !gôab ge dîdi hîa gowa#ans hîa !nâmâb lkha !gaellaresadi !nâ nî dîhe. !Gôab ge 1sa xu 3s kôse hâ lnôb !nâ mâ dîs hoas !nâ mâhe llkhâ.		12
	2nî !Âb Nê !âb ge lgam llgui#amra !khô#gâ hâ. Dîdi ge lgamllî !âs ai nî !gao!gaosa.		[20]
	1ro llGui#ams: !Khâ!âis !Khâ!âis di dî!nôadi (llnâu!âb ai !gao!gaosa !ereams) hîa ra lō-aisa khomais llgûbade #ansa !khô#gâ hâ !âdi llkhâllkhâ#gaekhâib dîdi #ama ra #gaekhâihe, !gôagu lnôb 2sa – 4s kôse hâse. !Nâsa !gâi !amllareba ûhâ !ereamdi ge !âixoa-aona xu ra !âubasenhe. #Ôrisa !amllarelgaub, xoamû#gais tsî gowa#ans ge ra kôlîhe nê !ereamdi ra kô!gâhe soab ai.		20
	2nî llGui#ams: Daolgausa xoas !Âixoa-aon ge nî #gaolkhâhe !n lō-aisa #ansa llhûi#ui !âsa xu tsî lnî !aromas tsî !gâ-aona !oa unu, aillg. llhûisa #ans di !khô!namis, daolgaudi, sî#khanis (#hanullî tsî khoexa!nâ), !nurib, !nubu gowafis, tse#khani xoa#gâs, #an#an#haweb tamas ka io llamallama #an#ans. Gaxusib nê llgui#ams dib ge 150 - 180 mîde Xrat 8s !aroma tsî 180 – 200 mîde Xrat 9s !aroma. !Khô!namis ge 80 mîde nî gaxu.		10
KAI!GÔAB			[30]
			50

Dî#haweb	Dî!nôan	!Aeb	!Gôab
2# Dî#haweb: Garu a xoas	!Am!lareb !Nani xoa#amdi ge !am!laresîsenni !aroma nî mǎhe tsî i ge !âixoa-ao-e !guisa nî !hûi tsî 200 - 300 mǐde Xrat 8s !nâ tsî 300 – 350 mǐde Xrat 9s !nâ nî xoa. !Gui#amdi ge !gaebas, #noagus tsî xoa!gǎ!gǎsa nî !goa#ui !gau ra xoa!gaub !nâ. !Goa#ui ra !ân ge !nubu gowa#uisendi, ai-îsin, #khoamîn, !nubu !gaipetsanas (!lara!âs), !hō-ai-îsin, tsî !nâti î xûna !khō#gǎ !khā.	2 hours	20
	KAI!GÔAB		30
3# Dî#haweb: Xoa#ans	Nē dî#haweb ge !nona dǐde !khō#gǎ hǎ tsîs ge mǎs hoasa 15 !gôaba ūhǎ, tsî i ge !khǎllkhāsenao-e !GAMRA nî !eream. !Gui dîs ge mǎ genreb hoab ai nî dǐhe (gaxullgae#hōas, !huru!âs, !gailgaru#ans), tsî di ge nē dǐde !oa mǎsa !âs ai !gui !gao!gaosa !khā, tamas ka io !haolhaohe !khā !âs ai !gao!gaosa dǐdi tsî dǐdi hǎa ra !gui tamas ka io !gam xoa!goprara #gaolkhādi !kha. Tǎ gowasîsen!gaub !aroma !gôaba #gaellnǎ. Nē !âis !nâ i ge !om#khanisa !âis ra xoahe soab ai sîsenûsa mǎ-amsa tama hǎ.	1 iri tsî 30 minitgu	30
	KAI!GÔAB		30

10.11 !Kharus !gôab

Garu a !hara!âisa ge 50% kurib lams di xratî tawa ra laro tsîs ge !lgâu!nābe kurib lams di !âisa 50% ra laro. [50 !gôab + 50 !gôab = 100].

!Nōb mǎ !hara!âis !âb dǐb ge sao rase hǎ:

!Âb	Xoa!gǎ!gǎs	!Gôagu	!Nōb
Garu a !hara!âis	!Gǎs tsî !hoas, khomais tsî xoas, gowasîsenûlgaub tsî mǐdilluib	100	50%
Xoasa !Âis	1ro Dî#haweb	50	25%
	2# Dî#haweb	30	15%
	3# Dî#haweb	20	10%
Kai!gôab			100%

10.12 !Áilgora!gâs daolgaub

!Hara!âis !gūbas	Garu a !hara!âis	1ro Dî#hawe	2n Dî#hawe	3n Dî#hawe
!Hoas 1	✓			
!Hoas 2	✓			
!Hoas 3	✓			
!Hoas 4	✓			
!Hoas 5	✓			
!Hoas 6	✓			
!Hoas 7	✓			
!Hoas 8	✓			
Xoas 1	✓	✓		✓
Xoas 2	✓	✓		
Xoas 3	✓	✓		
Xoas 4	✓	✓		✓
Xoas 5	✓			✓
Xoas 6	✓			✓
Xoas 7	✓			✓
Xoas 8	✓	✓	✓	✓
Xoas 9	✓	✓	✓	✓
Xoas 10	✓	✓	✓	✓
Xoas 11	✓	✓	✓	✓

10.13 !Hara!âis daolgaugu

Mîdilluib, !hara!âis daolgaugu tsî !haraâis xoa#gā!nâ #hawe ge 1sa – 8s kōse hâ #âkhaogu a māsa.

A #Âkhaob: Mîdilluib

#gans (alexorib)
[allegory]

lhûlômûlgausaogub (aliterasis)
[alliteration]

!honarisasib (#gui!nâgusib)
[ambiguity]

lômûlgausaogub (asonansis)
[assonance]

xoa-ao-i xoalgaub
[author's craft]

!nanse khomailares
[choral reading]

#haugowab
[collocation]

#âllaemîs
[connective]

#haitsi (!oa!û)
[explicit]

kô-oas
[flashback]

ai#ans
[foreshadowing]

gowab lgaragu
[grammar conventions]

#âi#uis
[inference]

#ansa !khô#gâ hâ !âdi
[informational texts]

#ganlnaelgaus
[innuendo]

#nûilnâs
[intonation]

llgaebas hîa !gam #âibasensa ûhâs

llgui!gâs llkhâ lhûlômûs dis tsoatsoas mîdi dis ai

sîsenûs gowab hîa lgam tamas kai o !nâsa llnâu!âhes tamas kai o #âibasende ûhâ llkhâ

llgui!gâs lgui lômûlôgu dis mîdi !nâ

xoa-ao-i di sîsenûs mîdi, llgâi#uisendi, mî!nôan, !âs !amllareb, ts. llh.

!garise khomais, lguiba ra lhuru!âlhuruse hoaraga !gubis tamas kai o !nans llkhâllkhâsenaon lkha

!gaellares hîa lgam mîra llaegu hâs mâxôlkhâgu ra hâse ra llîra sîsenûhe hâ xui-ao, e.g. haisa !gau

mîs hîa ra #âibasengu, !garu#âibasengu tsî mîde !gaellares

gowa#ui hoaraga xûna !gâsa tsî mûhohê llkhâse, îganlgêb !nâ mâi tamase

!âs hîa lhuru!âs !nâ tamas ka io !nae!khais gaxullgae#hâas dis !nâ îs, dana #hoôas ailâ ge hâ i llaeb !nâs

ai#ans (ai hô!âs) !goaxa llaeb !nâ i nî xû-e îs dis

llguillapollaposa gowab di lgaragu xoas tsî !hoas !aroma

û!oasa #âi#uis tamas ka io illkhâ #âilgaub hîa hôhe go #ansn xu go #âi#uiheb tamas kai o go sî!nâheb û!oasa #noagu#uisa !oa Nê !âdi ge sao rana !khô#gâ hâ:

- llgui!âs (#ansa ra mî, llgui!âde tsî xoa!gâ!gâde ra mî, lgopelnô tsî mâi!oagu. Aillgaudi llgui!â ra !âdi din: !om#khanidi, #hôn, anu#hôn#khanigu xoa!âdi, ts. llh.)
- #gaenam!gâgus tsî !hoadans !âdi (ôa-am ra khomai-aona hōsa llîn ra #gom xûna !oa. Aillgaudi: #gî#gōs gowalîdi tsî xoasa #âilgaugu, hares xoasa xûn, khoesi #hanugu, tarekhoedi #hanugu, #hôn#khanib dana!âs, llamallamadi, #hôn#khanib !oa ra xoahe sî#khanidi)
- #gui!nâxa lgaugu !âdi (websaetgu, llgau#ûi#khanin, mîmî!gaellares, daollgaugu, ôa!nâdi !nurigu) !gâise xoa!gâ!gâsa daollgaudi lkha, aillgause sâilgaugu, dîtoas llaegu, lapellguigu, lnôllnâdi, xoa#gâdi, !hû#hawegu tsî xrafikgu.

!oa mî tamase khoe-i llga llnaellgaus, llnaetisase ra llgai tamas ka io ora xû-i llga llnaellgaus

khâi ka llgôas dommi dis khoe-i ga mîs tamas ka io mî-arasa #gui#uio tamas kai o khâi ka llgôas dommi dis !hoab !nâ

†gan!hoa
[irony]

khoe-i ga nē xū-e mīo, Inīti i ra †âibasen hîa

litoten
[litotes]

†âibasens lkha hâse xū-e mī!nubus; sîsenūs itamalgaub dis, !gâi
†âibasensa lgomlgom!gaos !aroma, aillg. *!guri!gurisen tama go hâ
û!oasa*

oksimoroni
[oxymoron]

!hoalgaub hîa ra !oa mâ †â †âibasens â-i mîra lguiba sîsenû!nâheb,
aillg. *ûitsamase llô hâ*

lkhonxa †gan!hoas
[pun]

mîn hîa llkhâlôlgauba ūhâ xawe !kharaga †âibasens ân lkha lhurus

lgausa gowab
[register]

gowalgaub hîa ra mâsib tawa lgaub tamas ka io ra sîsenûheb lõ-
aisa khoen !oagub

dî-ai!nôan di †anai!khaidi
[rhetorical features]

dî-ai!nôas hîa !ereamsa !âubasenaihe tama hâs hîa llgaellgaedi,
aillgaudi, llgui!gâs, mama saogub â-i †noabadi !nâ ra hōhes, ama
tama-e?

lhulômûsaogus
[sibilance]

lôllgui!gâs lhulômûdi hî 's' lõba ūhâdi dis (!nâsase anu-anulgaub
gowab dib ase lgûguse ra saoguse ra sîsenûhe)

lhûhâsib lgaragu
[social conventions]

llnaetisa lgaub xûn ra lhûhâsib !nâ dîhen

lgurigowas
[soliloquy]

gowalîs hîa i lhuru-ao-e lguri lhuru†gapab ai llî-i di †âidi tsî tsâsende
!garise !gâ-aon lî ra gowa!nâs

lgaub
[style]

xoa-ao-i †hunuma gowab di sîsenûlgaub llî-i di †âide llgâi†uis
!aroma

!âs !amllareb
[text structure]

lgaub hîa i !kharaga !ân xoasa !âs dina a !gaellaresab, aillgause
llgaelapes, †âi†am!khaidi, †âilgaugu, ts. llî.

gowalgaub
[tone]

lgaub khoe-i ra xū-e mîb tare-e i ra tsâs tamas ka io †âis di
llgaullgaus ase, hoa!nâ-aixa !gomlgausasib tamas kai o †ûsib xū-i
dib llgaullgaus tanisenlgaub tamas kai o mû†gâlgaub llî-e ge !amllare
khoe-i dib

B #Âkhaob: Khomais tsî !gâs/mûs !khâ!âis di sîsen!gaugu

aikôlis (*previewing*)

!!Khâ!!khâsen !âs xa !lîsa khomais ailâ.

aimûlgarus
(*predicting*)

#Âi#ui tare-i nî sao rase !âs !nâ î !khaisa. Xoa#ams, !âs tsî
!nô!!nâde ra sîsenûse.

mûnanais
(*visualising*)

#Nuwi #âis !nâ ai-îsigu !huru-aon, !hai-ais, !nae!khaidi dina,
ts. !n.

dîs
(*questioning*)

!!Ûse mâ î dîsen nê !âs ise xû-e #âibasensa. !!Khawa khomai
!âsanoxopa du ga !arulî hâ #ansa #hâbao. !Ô-aisa !gâ!gâis
dî!gaugu ge !!khawa khomais, ailâ khomais, mina
mîdi#khanis tamas ka io mîdi!!uib #khanin !nâ ôas, tamas ka
io !nî khoe-i tawa huiba ôas !kha.

!gaellares
(*connecting*)

!Naits !âs xa #an xû-i xa #âis. !Gauga ôa-ams mâtits nî !âs sa
!aroma, !nî !âdi !kha tsî sa #namipeb !kha !gaellaresa.

#âi
(*inferring*)

!Âs !nâ mâ !lgaullgaudi tsî #hunuma #ansa ra sîsenûse !khai
ana laro tsî mîlguiga ûs.

!!khawa !gams
(*retelling*)

#Âi-oa tsî !!khawa !gams !nae!khaidi, #ans, dana !khaidi, !âs
di !am!!areb, ts. !n. !âsa xu !nâu!âsa !hōsan !kha !goragus
!aroma.

!gui#uis tsî !khô!namis
(*outlining and summarising*)

Mû!â dana #âilgauga tsî !!khawa #hunuma mîdi !nâ !nubuse
mî.

mû!âs
(*identifying*)

#An#ui xoa-ao-i di #âibasens, hō dana #âilgauga,
#âi#am!khaidi tsî #hâ#hâsan khora#uisa !khaide; mû!â
#âilgaub, !aromas tsî !gâ-aon !âs diba.

!gora!gâkôlis
(*evaluating*)

#Âi hoaraga !âs xa tsî khomai i go xûn #ama #âilgauga
#nuwi.

mâsi!gaellares
(*contextualising*)

!Âsa !nae!khais, xoa!nâhes ge tsî !hao!nâsi mâsib !nâ mâis
tamas ka io mû!!ares.

kô-oas
(*reflecting*)

Ôa!nâ sa #hunuma !reamdi hîa sa #gom!gaugu tsî û!oasa
!khaide !goa#uis ase îbade.

!gora!gâs #noalgaub dis
(*evaluating an argument*)

!Âi #hanu saogub !âs dib tsî #gomhes !!khâsib tsî sîsen#uib
tsâsendi diba.

!gopellnōs tsî mâiu!oagus
(*comparing and contrasting*)

Ôa!gao !guiti î n tsî !kharagasin !âdi !laegu hâna !lîna !gâise
!nâu!âs !aroma.

!naikhomais tsî khomai!kharu!nâs
(*skimming and scanning*)

Ôa dana mîde, tamas ka io #ans hîa xoa#amdi, !naka mâ
xoa#amdi, !nô!!nâdi, ai-îsigu !naka xoasa mîdi, ts. !n.

C #Âkhaob: !Hara!âis #gaolkhadi amke-aibe mâi-ai!âs !aroma: 10sa xu hâ !gôaba mab 3 !harigu dib hoab !aroma mā re, î 3s !nâ kai!gôab !aroma lgora re.

	1 #Oa#amsa	2 Kaise !gâi	3 !Gâi	4 Ūloasa	5 !Nubu a	6 #Âulora tama
!Gôab	9-10 (19-20)	7-8 (16-18)	6 (13-15)	5 (10-12)	3-4 (8-9)	1-2 (1-7)
!Khô#gâb	• #gae ra #âis !gâ-aon disa lasa tsî #gomhelloasa lasa#ans lkha tsî/tamas ka io #âidi lkha • #âibasens lkha !amllare hâ tsî ra #hanu !haesiba ûhâ !gâ-aon di !gao!gâsa !khôlgaras !aroma • #âisa !khômâi #gae#gui#gâs tsî !gaaisa lamlams	• !lkhoaxa tsî loasase ra lgau !gâ-aon tsî !lgu#ams tawa • !gâise ai#homisa !gâi #gae#gui#gâs tsî !gâsa lamlams lkha • lgau ra gaxusiba ûhâ	• !nî khami î !gâi !khaidi hîa ra !gâ-aon tsî #âibasens !lgu#ams dis tawa !gaudi • #hanu saogub !nâ ai#homisa !gâsa #gae#gui#gâs tsî lamlams lkha • lgau ra gaxusiba ûhâ	• !khô#gâb !laegulnôb ai hâ, xawe amase #hanu, hoal!nâ-axase ra !gâ-aon tsî #âibasens !lgu#ams dis tawa lgau • Mûhesa ditsâs !khô#gâba ai#homis disvisible effort to organise content with an introduction and conclusion • gaxusib ge !laupexa ra lgau	• !khô#gâb ge !nubu tamas kai o a supulgauxa tamas ka io loasase lgau tama hâ !gâ-aon tsî/tamas ka io !lgu#ams di !aromas tawa • loasa tama tamas kai o !gâi!gâo!nâ ditsâs !khô#gâba ai#homis dis	• hoaragase ai#homisen tama hâ • kaise loro !khô#gâb • !khô#gâb ge lgau tama hâ !lgu#ams tsî/tamas ka io !gâ-aon tawa • ūsa !khô#gâba unu tama hâ
!Khaellnâs	• #oatamsa mâi-ai!âs - !gâise !gû!gâsa (danasa xus ose!) !khô#gâb - mûmûsa sisen#uib !gâ-aon ai - !khôlgara ra mûdi !nâ kôgus tsî soros di tanisenlgauba - !garisib, !haesib tsî !gapisib dommi dib ge ra unuhe khoen di !lkhoaba hōsa !khôlgaras !aroma - #âidi ge #hanuse ra saogu, kaise #khanu mâi-ai!âs - hoallae ra !gâsase !lgâi#uisen - sisenû ra lôb tsî soros gowaba !gâ-aona !lhao kais !aroma	• kaise !gâi, #khanu mâi-ai!âs - mûmûsa a !khô#gâb - !gû!gâhe hâsa (danasa xus !lkha!lkhasenhe tama!) - !khôlgara ra mûdi hoaraga !gâ-aon dide !nâsa !laeba, soros di tanisenlgaub ge #hanu - !nâsa !laeba ra !gâsase !lgâi#uisen - #hanu saogub #âidi dib ge !nâsa !laeba a #khanu - lôba ra unu tsî soros gowaba sisenû #âibasenhe ra #âibasens tamas ka io tsâsende mǎ!kharus !aroma	• #khî#khisa mâi-ai!âs - hoaraga #hâ#hâsa !khaide ge !gû!gâsa (danasa xus !lkha!lkhasenhe tama) - !khôlgara ra mûde, !nâuhe !lkha dommi tsî hoal!nâ-axa #hanu soros tanisens - !lgâi#uisen ra !gâsase dana !khaidi ai - !lkhâ ra #hanu !gûlgaub #âilgaub ge lgau-i ai a #khanu - !nî khami kô lô-unus tsî sorosi gowas #âibasenhe ra #âibasens tamas ka io tsâsende mǎ!kharus !aroma	• !lkha ra mâi-ai!âs - !nî khami î !lgau!lgaus !khô#gâb ge !gû!gâhes dis, xawe ra kaise xoasa xûn ai !gâbasen - !nî khami î ditsâs mûde !khôlgaras dis tsî #hanu sorosi tanisens - loro tamas ka io !gâi!gâo lô-unus tsî sorosi gowas #âibasenhe ra #âibasens tamas ka io tsâsende mǎ!kharus !aroma - !lgâi#ui ra dana #âilgauga !lkhâ ra !gâsasasib lkha - #âidi hoallae #hanuse saogu tama hâ; soan !nâ ra !ganlgê	• #khwusa!lkhoao mâi-ai!âs: - khomai ra !nâkorobe xoasa xûna xu - hoal!nâdi !aroma !gâsase !hoa tama hâ / mǎ!nâse ra !hoa / kaise tsaura tamas ka io ra !guyi lôlgapib ai !hoa - !gomma ra tsî mûde !khôlgaras lkha, tamas ka io ra !nâsa !lgau!nâ-ao-i / khoe-i !i kô - #oal!nâ ra !lkhae#gâsensa / !hoatam!khaisa xu ra kǎ	• kaise #khwusa mâi-ai!âs / ditsâo!nâ !gâi !lkhaellnâsa !lkhâ kais !aroma, aillg. - kaise mǎsenxa tama hâ !hoa tamas kai o !lkhaellnâsa !gubis !nâ - xoasa xûn air a #aemǎ - !lgai tanisenlgaub (kaise sâsa / !lkhapisa aba hâ) - !khai a tamas ka io !nân ai ra mûdi !nâ kô - !hoa ra #âisa !khô#gâb tamas ka io #âibasens ai #nûi tamase
gowasisenlgaub, mǎdilluib, gowalilgaub	• sisenû ra #oatamsa #khoamîxa!nâ gowaba #âibasens !aroma tsî #hanu #ai#uilgaub lkha • sisenû khoratuisa #âi#am!khaidi di #hunuma mǎdilluiba #hanuse • gowasisenlgaub ge !laupexa a !norasa disâna xu • sisenû ra !kharaga #âibasens!nôana • sisenû ra xoalgorade ra !amllare mǎna #hanuse tsî !gomsio!nâse • sisenû ra #hanu gowalilgaub/gowaba #âibasens lkha	• sisenû !gâi, #khoamîxa gowab tsî #hanu #ai#uilgaub • loro gowasisenlgaub disân • sisenû #âi#am!khais ai !gao!gaosa mǎdilluiba • sisenû !kharaga!nâgu #âibasens!nôagu tsî #âilaremide #hanuse • lgau ra hō!âsasib hîa sisenûlgaugu di #hanu gowalilgaub / gowab	• gowasisenlgaub ge !nāsase #hanu • mǎdilluib !lgu#ams dib ge #khî#khisa • sisenû !kharagusib #âibasengu diba • !nî khami î sisenûb xoalgorade !amllares dib • sisenû #khî#khisa gowalis / gowab	• mǎdilluib ge !laegulnôb di, !nî khami kô #âi#am!khais di #hunuma mǎn • #hanu #ai#uilgaub xrat !harib mǎn dib • !nâkorobe gowasisenlgaub disân • sisenû !lgu!nâxa tsî supu !amllaresa #âibasengu • gowab / gowalis ge !laubexa #hanu	• !naetisa tsî !gaia gowasisenlgaub disân • #âibasens !amllares ge soan !nâ a tsû • #gai#uilgaub ge soan !nâ a tsû • mǎdilluib ge !loa!nâsa, tsî soan !nâ lgau tama hâ • sisenûb lgau ra gowalilgaub dib tsî gowab ge !loa!nâsa tsî ra !ganlgê	• gowab ge tsû !lkhâ • #hanu tama lô-unulgaub tsî/tamas ka io #gai#uis, tsî/tamas ka io #khoamio!nâ gowab • tsû gowasisenlgaub / #gui disân • ditsâ tama #âi#am!khais di #hunuma mǎdilluiba sisenûsa • sisenûs lgau ra gowalis / gowab dis ge loro tamas kai o #âuloro tama hâ

- sisenûs mâi-ai!âs huisenxûn lkhas hîa a #nuwikhâixa, #âibasensa ûhâ tsî !gâsase mûhe !lkhâ tsî nî #gao#gao!nâhe, xawe tǎ nî kô!gâlgora!gâs di !â.

D #Âkhaob: !Hara!âis #gaolkhâdi sîsen!lareb tsî tsêkorobe !hoas: 10sa xu hâ !gôaba mab 3 !harigu dib hoab !aroma mā re, î 3s !nâ kai!gôab !aroma lgora re.

!Gôab	1 #Oa#amsa	2 Kaise !gâi	3 !Gâi	4 Ū!oasa	5 !Nubu a	6 #Âu tama
	9-10 (19-20)	7-8 (16-18)	6 (13-15)	5 (10-12)	3-4 (8-9)	1-2 (1-7)
!Haos	- laro ra mûmûsase !lgams kôse, !lgamsa ra ûitsamase ûhâ - !gâ ra !lara tamase - di dîna !gâ!gâs tsî !lgam!lâresa ra daollgau !aromasa xus !lgôa tide ga - khoratui !gau ra #âidi tsî #âilgaugu naun digu ai - #noagu ama saogub !nâ tsî !gau tsî ama !gaullgaude ra mase - sîsen!lare !gôasib !nâ, ama !gâi!gâibasensa ra !gause tsî xawe hō!âsa #hanugu tsî tsâsigu naun diga ūba hâse	- di ra !gau ra tsî !nâsa !nâde #âibasensa !khô#gâ hâse ra laro !gamdi tawa - !gâ ra !lara tamase - #khâ!nâ #noabade !gau ra !gaullgaudi !kha - sîsen!lare !gôasib !nâ, !gâi!gâibasensa ra !gause tsî xawe hō!âsa #hanugu tsî tsâsigu naun diga ūba hâse	- di !gau ra mî#gâde !lgams kôse - mā !aromade mû#gâlgaugu / tsâsendi / #âilgaugu / #âidi !aroma - khoratui naun di #âilgaugu ai - sîsen!lare !gôasib !nâ, tsî ra dîtsâ !nî khami î - !gâi!gâibasens tsî hō!âsa #hanugu tsî tsâsigu naun diga ra !gaubase	- di !nî khami î mî#gâde !lgams !nâ, xawe hoa !nâde !gau tama - dîtsâ ra mû#gâlgauba !gui!âsa / tsâsendi / #âis - soan !nâ ra naun di #âilgaugu ai khoratui - !khôlgara !gao!gâsa, xawe ra !gomsiba hō!â - #âi!am!khais ga !lîn #âisa #gae tama io - !nâsase hō!âsa #hanugu tsî tsâsigu naun diga ra !gauba	- loro mî#gâdi !lgams !nâ, tamasa kai o kaise supu gowa#uisendi tamasa kai o larasa !hoas !aroma (!gomse ra !hoas di !êsa !âu) - mî#uihe ra !khaidi ge kaise #hanu saogub !nâ hâ tama hâ tsî / tamasa kai o a kaise supu!gâ - !nî soagu ais ra #âisa #gaebehe - !gau tama #hâsib naun di #hanugu tsî tsâsigu tsîna hō!âsa ūhâbasa	- kaise lorose ra mî#gâ !lgams !nâ, tamasa kai o !gau tama mî#gâdi â-i - hoallae ra nauna !hoallara tamasa kai o !hoasa ū!khuni tamasa kai o !nô#gâ - ū!oade ra di #âibasensa !gui!â tamase - sîsen ū ra tsâsib di #gande tsî !khâllhûixa #âilgauga #hanu saogub #noa!oadi dis !âs !nâ - !gaus !khâsa hî tama tamasa kai o !gâi!gâibasensa, tsî/tamasa kai o kaise #khari hō!âsensa ra naun di #hanugu tsî tsâsigu tsîna #ama !gau
Fluency	- !hoa#harugu !li-aitsama #âidi tsî #âilgauga hō!âsens !kha - !gâi#ui !li-i di tsâsende !gâsase tsî !gui!gubuse - supu tsî !gâi sîsen#uib !kha #âilgaugu, tsâsendi tsî #ansa !gû kai - !gomsî-i ose !hoallaresa !khômâi unu !haesiba, lom#ui, !garisib tsî !oba !gâi !gaub ai #âibasenhe ra #âibasendi tsî tsâsende mâl!kharus !aroma	- !hoa hō!âsens !kha tsî !gomsio!nâse - !hûllare #âilgauga !gâi!gâib !kha - unu !haesiba, lom#ui, !garisib tsî !oba !gâi !gaub ai #âibasenhe ra #âibasendi tsî tsâsende mâl!kharus !aroma	- !gam!lâres di !nôb air a !nâsa !laeba !hoa#harugu - #âilgauga ra omkhâi tsî !gâise tsâsende !gâi#ui - #âilgaugu ge !hûllaesa, xawe hoa !nâde !gâi!gâ tama	- soan !nâ ra #khanuse !hoa#harugu - !nân !nâ ra #âilgauga omkhâi - #âilgaugu ge kaise lorose !gâi!gâb !kha ra !hûllaese	- !gora (!khora) ra #âilgauga #khanuse !hoa#uisa - #âilgaugu ge !nuri!nâde #gomaxa - !laegub #âibasengu tamasa kai o #noagu-aidi dib !nâ ra !û, tsî !khawa tsoatsoa - #âilgaugu ge !hûllaesa tama hâ	- !nuri!nâde ra !guilguibe mîdi tamasa kai o #âibasen!âna sîsen ū !hoa#harugus !aroma - !gan!ge/mâ!nâ/kaise #ause ra !hoa tamasa kai o !gâi#uisens ose - tare-e nî mîse is #ama !lasposao!nâ
Grammar, vocabulary, register	- sîsen ū !laegulnôb xa !gapi mîdilluib hîa #âulora hâba #ôrisa !gaugu ai #âilgaugu, #âidi tsî tsâsende !gâi#uis !aroma - sîsen ū #oa#amsa, #khoamîxa gowaba tsî #hanu #gai#uilgaub !kha - sîsen ū #hanu gowa#ansa - sîsen ū ra !kharaga #âibasen!nôana !aromas ai !ammâi hâse - !gau hō!âsensa gowab tsî gowallgauba !khunis !nâ hara !nôb di sîsen!lare!nâhe ra māsiba gu tawa !gaus !aroma	- sîsen ū !gâi !nôb di mîdilluib #âilgaugu, #âidi tsî tsâsende !gâi#uis !aroma - sîsen ū !gâi, #khoamîxa gowaba tsî #hanu #gai#uilgaub !kha - gowa#ans dîsân ge !laupexa !khai - sîsen ū ra !kharaga #âibasen!nôana - !gau hō!âsens tsî #hanu gowallgauba / gowaba hara !nôb di sîsen!lare!nâhe ra māsigu !aroma	- sîsen ū ra #khî!khîsa mîdilluib #ôrisa !gaugu ai #âilgaugu, #âidi tsî tsâsende !gâi#uis !aroma - gowab ge !nâsa !nâde #hanu, loro gowa#ans dîsân !kha - !nî khami î !kharaga!nâgu #âibasen!lôan - sîsen ū ra #khî!khîsa gowallgauba / gowaba !nâsa sîsen!lare!nâhe māsigu !nâ	- !naetisa mîdilluib !nâ ra #âilgaugu, #âidi tsî tsâsende !gâi#ui - !laegulnôb #ôrisasib gowa#ans !nâ, xawe !nî#hanib as era !gui!gâhe dîsân - #hanu #gai#uis !harib di mîdi dib - gowab / gowallgaub !ô-aisa !aromas !aroma tsî/tamasa kai o !gâ-aon !llkhâ rase #hanu	- loro mîdilluib #âilgaugu, #âidi tsî tsâsende !gâi#uis !aroma - !naetisa gowa#ansa di dîsân - #gai#uilgaub tsî !ô-unus a tsû - loro dîtsâs gowaba unus dis !b !gâ-aom tsî/tamasa kai o !aeromas tawa !gau, tamasa kai o !lposao!nâsib #hanu gowallgaub dib	- !loa!nâsa mîdilluib #âilgaugu, #âidi tsî tsâsende !gâi#uis !aroma - tsû gowab / tsû !ô-unus tsî #gai#uis / tsû gowasîsen!gaub - #khari tamasa kai o !lau khami î hō!â-i !ô-aisa gowaba !ô-aisa !aromas tamasa kai o !gâ-aon !aroma sîsen ū di-e ūhâ

E #Âkhaob: Kô!gâ#haweb !lgaeba/xoa!gâ!gâ ra !am!laregu !aroma

KHOEKHOEGOWAB #GURO GOWAB !GAMBA RA !AM!AREB !KHÔ#GÂB TSÍ #ÔRISASIB !AM!AREB		1	2	3	4	5
GOWASÏSÏNÛGAUB		- #oa#amsasÏsÏnÛs !kharaga, !gâise !am!larsa - #âibasengu dis - kaise !ô-aisa sÏsÏnÛs #ôrisa mÏdilluib tsÍ mÛnabnaib - !khamma omkhâis !aroma - gowaba sÏsÏnÛb tsÍ xoamû#gâib ge !laupexa disao!nâ	- #âibasengu ge #hanuse !am!larsa - !gâi !kharaga!nâgu #âibasengu - !gâise !lhûisa mÏdilluib ; !lgâi#uisens tsÍ xoalgaub ge !lgu!ams tawa ra !gau - gowa#ans ge !nâsase a #hanu	- !gao!gao !am!lareb #âibasengu dÏb ge a #hanu - !nî khami î !kharaga!nâgu #âibasengu - mÏdilluib ge xoa#am!khais !aroma #âusa - !nî khami kô tsÍ !nâsa !gaisa disân gowa#ans !nâ xawe #âibasensa tsâ!khâ tama hâ	- #âibasengu !am!lareb tsÍ gowa#ans ge disân xa loa hâ, tsÍ !homa#âi kai !khâ !khain !nâ - mÏdilluib ge !loa!nâsa / kaise !gao!gao!harib di, #ôrisa tama hâ.	- !gau tama gowasÏsÏnÛs tsÍ xoalgaub - disân gowa#ans, #âibasen!am!larsa tsÍ/tamas ka io #khoamÏn s dÏb ge ge ra !homa#âi kai - #âibasengu ge #gomaxa, !guilgauxa tama hâ
1	#Oa#amsa/hunuma; kaise !khoaxase ra khomai. Hoa !gaugu nê !lgaeba !nôas diga !khô#gâ hâ; #âuna dÏb, xoa!gâ!gâs tsÍ !oa-iasa mâi-ai!âs ge !lgaebasa ra !gailgai. #Khanu, !gûllare omkhâis #âi#am!khais; xoab ge ra dâu!gû!gû. !Gâsa #ôrisa !khaidi.	20 - 19	18 - 17	16 - 14	(13 – 12)	(11 – 10)
2	!lGaebas ge !khoaxa tsÍ !gâi !nôb di mÛnanaiba ûhâ. !Gau ra !am!lareb (!gâi xoalgoradi). !Khô#gâ hâ !nâsa !khaidi nê !lgaethôas dide. !Gau ra !khaidi ge ra omkhâihe. !Nâsa !nâde ra #hôas di !gûlgaub tsÍ khomai-ao-i di #âisa !khôlgara.	18 - 17	16 - 14	13 - 12	11 - 10	9 - 8
3	!Khô#gâb ge !laegulnôb di xawe !lgu!amsa ra dÏloaloa. #Âu hâse ra !gû#gâ!nâgu. !Khô#gâ hâ !khaidi nê !lgaethôas dide. #Âilgaugu, #ôrisa !khaidi ge hoallae loasase omkhâihe tama hâ. !Am!lareb ge mûhe !khâ xawe!khômâihe tama hâ, mû!âhesa tsoatsoas tsÍ lams !kha.	16 - 14	13 - 12	11 - 10	9 - 8	7 - 6
4	!Khô#gâb ge loro!khoao/supu-ai. !Khô#gâ hâ loro !khaidi nê !lgaethôas dide. Dana #âi#am!khais ge !gâsa, xawe loro / !gâi!gâo!nâ omkhâis. !Nî khami î !lgu!gâ ka !lgu!gâs. #Gomaxa !am!lareb.	(13 – 12)	11 - 10	9 - 8	7 - 6	5 - 4
5	!Kho-a, !lgu!gâ ra. Kaise #khari !nâu!âsa ûhâ !hoa#am!khais #gaolkhâdi xa. Nepas, naupas ti ûsa, supu #âilgaugu. !Gaellares tsÍ !gâsasib ge !khai (xoalgoradi ge tsû tamas ka io !khai) #Khawusa a #guro gowab !aroma.	11 - 10	9 - 8	7 - 6	5 - 4	3 - 0

F #Âkhaob: Kô!gâ#haweb #noaguba ra !amllaregu !aroma

KHOEKHOEGOWAB #GURO GOWAB #NOAGUBA RA !AMLLAREB !KHÔ#GÂB TSÍ #ÔRISASIB !AMLLAREB		1	2	3	4	5
GOWASÏSÏNÛGAUB		- #oa#amsasÏsÏnÛs !kharaga, !gâise !amllaresa - #âibasengu dis - kaise lõ-aisa sÏsÏnÛs #ôrisa mÏdilluib tsÍ mûnabnaib - !khamma omkhâis !aroma - gowaba sÏsÏnÛb tsÍ xoamû#gaib ge !laupexa disao!nâ	- #âibasengu ge #hanuse !amllaresa - !gâi !kharaga!nâgu #âibasengu - !gâise !lhûisa mÏdilluib ; !lgâi#uisens tsÍ xoalgaub ge !lguisams tawa ra !gau - gowa#ans ge !nâsase a #hanu	- !gao!gao !amllareb #âibasengu dib ge a #hanu - !nî khami î !kharaga!nâgu #âibasengu - mÏdilluib ge xoa#am!khais !aroma #âusa - !nî khama kô tsÍ !nâsa !gaisa disân gowa#ans !nâ xawe #âibasensa tsâ!khâ tama hâ	- #âibasengu !amllareb tsÍ gowa#ans ge disân xa loa hâ, tsÍ !homa#âi kai !khâ !khain !nâ - mÏdilluib ge !loa!nâsa / kaise !gao!gao!harib di, #ôrisa tama hâ.	- !gau tama gowasÏsÏnÛs tsÍ xoalgaub - disân gowa#ans, #âibasen!amllares tsÍ/tamas ka io #khoamÏn s dib ge ge ra !homa#âi kai - #âibasengu ge #gomaxa, !guilgauxa tama hâ
1	!Khô#gâb ge kaise !gâi tsÍ ra !hoa!khom!nâ. !Khâkhâsenao-i ge !gaisase #âi#am!khais ai !ammâisa. !Khô#gâb ge loasase ra #gâ!nâgu. #Âilgaugu ge !gâise khoratûisa - aillgaudi tsÍ #ôrisa !khaisa ge !gâise !lhûitûisa tsÍ !gaisase #noagude ra #khâ!nâ. #Ôse ra !amllareba !ûi!gâ.	20 - 19	18 - 17	16 - 14	(13 – 12)	(11 – 10)
2	!Khoaxa tsÍ !gâi !khô#gâb. !Khâ!khâsenao-i !ammâisa ra !khôlgara. #Âilgaugu ge ra mÏdan. !Gâsa tsÍ !gûllare ra !gâsa kais #noagudi dis #âuna khoratûis / aillgaudi/ #ôrisa !khaidi dis. !Gau ra !amllareb.	18 - 17	16 - 14	13 - 12	11 - 10	9 - 8
3	#Âulora hâ. !llkhâ rase ra !gûllare !khô#gâb tsÍ #âilgaub. !Nî khami î omkhâis #âilgaugu / #noagudi, #ôrisa !khaidi hâ ra #âi#am!khaisa #khâ!nâdi dis. Aillgaudi / #noagudi ge hoa !nâde !gau tama hâ. !Ammâis !khômâisase !khôlgarahe tama hâ.	16 - 14	13 - 12	11 - 10	9 - 8	7 - 6
4	!Gau kais di dÏtsâs ge hâ, xawe loasase !lguisams tawa !gau tama hâ. !Amllareb ge !khai, !gui !khaisa xu ra !gaellare-e ûhâ tama !khais !ga urî, !luru !khaisa xu ra !lgôa tsÍ !homxase #noaxoa#am. !Gui !gâ ra. Xoalgoradi ge !guilgauxa tama hâ.	(13 – 12)	11 - 10	9 - 8	7 - 6	5 - 4
5	#Âi#am!khaidi / #noabadi ge !gau tama hâ tamâs ka io omkhâis ge !khai. !Gâi sÏsÏnÛb !khai. #Gomaxa. Kaise #khari tamâs ka io !amllareb ge mûsa tama hâ. #Kharise !gui ra !nâu!â #âi#am!khais #gaolkhâdi. #Guro gowaba #âuloraba tama.	(11 – 10)	9 - 8	7 - 6	5 - 4	3 - 0

G #ÂKHAOB: Kô!gâ#haweb !nubu tsî dao!gausa xoas di !gui#amdi !aroma

KHOEKHOEGOWAB #GURO GOWAB !NUBU !GUI#AMDI !KHÔ#GÂB TSÎ !GUI#UIB/!AM!AREB		1	2	3	4	5
		- sîsenû gowab tsî xoalgauba !aromas lkha !gâsa hō!âs !gâ- aon !oagu hâs tsî #hanu gowalilgaub lkha - #khanu tsî #ōrisa !lgâ!uisens - #oa#amsa !nōb di mîdilluib hîa ra !gui#ams tawa lgaub - gowa#ans ge !laupexa disāo!nâ	- sîsenû ra gowab hîa !gui#ams tawa ra lgauba tsî hō!âs !gâ-aon !oagu hâs tsî #hanu gowalilgaub lkha - !gâi !nōb di mîdilluib - gowa#ans ge !nî khami i #khari dîsāna ūhâ	- sîsenû gowab ge #khî#khîsa !nî khami i hō!âs !gâ-aon !oagu hâs tsî gowalilgaub - mîdilluib ge !lgaetisa xawe !gui#amsa #âuba hâ - gowa#ans ge !nî khami i !gaisa dîsāna ūhâ xawe !nâ!āhesa #hani tama hâ	- kaise !gâi sîsen#uiba ūhâ tama sîsenûs gowab dis, #khariro tamas ka io a lkhai hō!âs !gâ-aon !oagu hâs tsî gowalilgaub - mîdilluib ge kaise !gao!gao !harib ai hâ - #gui dîsān gowa#ans din ge khomaisa ra #hani	- gowab ge !loa!nâsaba !gui#amsa, nausa ra !khain ai !nâ!āhe - mîdilluib ge lga tama hâ !aromas tsî / tamas ka io !gâ-aon tawa - !nâkorobe, !gaisa dîsān gowa#ans !nâ
1	#Oa#amsa sî!nâs !gui#ams dis: !khâ !hûis !khô#gâb dis hîa ra !gâsa !nâ!âs #âi#am!khais, !aromas tsî !gâ-aon; !ammâis ge hoallae !khôlgarasa; !gâsa, lga ra #âi#am!khaidi / #âidi ge !gâise ra ai#thomihe (#oa#amsa !am!areb tsî xoalgoradi); #ōrisa !khaidi tsî aillgaudi ge xoasa ra !gâi!gâi; !gui#uib ge #oa#amsa. !Gau ra gaxusib.	9 - 10	8	7	(6)	(5)
2	!Gui#ams ge sî!nâhe hâ: lga ra !hûi#uis !khô#gâb dis; #khâ!nâ ra #ōrisa !khaidi ge !nâsa !âba ra lga tsî !gâi sîsen#uiba ūhâ; #hanu saogub !nâ gu ge #âilgauga ra !nan!nanhe (xoalghoradi ge #hanu) ; !gui#uib ge #hanu. Gaxusib ge ra lga.	8	7	6	5	4
3	!Gui#ams !kharese ra sî!nâhe: !khô#gâb ge supu xawe !nâsa !laeba ra lga; hō!âs !aromas dis tsî / tamas ka io !gâ-aon dis ge soan !nâ lkhai; !nî khami kō #khâ!nâ ra #ōrisa !khaidi; xoalgoradi ge ra sîsenûhe, xawe hoallae !gâi!gâ tama; !gui#uib ge loasase #hanu tama hâ; Gaxusib ge !laupexa ra lga.	7	6	5	4	3
4	!Gui#amdi ge #khî#khîsase sî!nâhe tama hâ: !khô#gâb ge hoallae lga / !ammâisa / lgarusa / #hanu tama hâ; !gâsa hō!âs !aromas tsî !gâ- aon dis lkhai; !nî khami i !lgaullgaus lgausa !gui#uib dis, #khawusa xoalgoradi. Kaise gaxu / !nubu.	(6)	5	4	3	2
5	!Gui#ams kaise lorose sî!nâhe hâ, tamas ka io sî!nâhe tama: !khô#gâb ge kaise supu / kaise loro / lgarusa, tamas ka io #âi#am!khaisa ra sâ; xoalgoradi ge tsû tamas ka io a !loa!nâsâ; !gui#uib ge tsû / lga tama. Kaise gaxu / !nubu.	(5)	4	3	2	1

H #Âkhaob: !Hara!âis !Gôa#haweb: #Guro Gowagu Xrat 8s & 9s

Khoekhoegowab #Guro Gowab

Xrat:

Year:

Skoli:

!Gau!nâ-ao-i:

	TERMS	!Gâs & !hoas			Khomais & xoas						Terms !Gôab KAI!GÔAB	KAI!GÔAB 3 termdi laroma	Terms !gôab (300 +6)	!âis !gôab	#NÛ!KHARUS !GÔAB
		At#homisa tama amke-aibes / sisen!lareb !khâsigu	At#homisa amke-aibes	KAI!GÔAB	Khomais !khâ!âis & daollgausa xoas	Gowa#ans	Garu a xoas: !am!lareb	Garu a xoas: !nubu xoalâs	Xoatans !lgu!tams	KAI!GÔAB					
!KHÂ!KHÂSENAO-I IONS		10	10	20	20	10	20	10	20	80	100	300	50	50	100
	1														
	2														
	3														
	1														
	2														
	3														
	1														
	2														
	3														
	1														
	2														
	3														
	1														
	2														
	3														

The National Institute for Educational Development
Private Bag 2034
Okahandja
NAMIBIA

Telephone: +264 62 509000
Facsimile: +264 62 509073

Website: <http://www.nied.edu.na>

©NIED, 2016